

37. Országos Tudományos Diákköri Konferencia

Állam- és Jogtudományi Szekció

Budapest 2025. március 24-26.

Rendező intézmény:

Károli Gáspár Református Egyetem

Állam- és Jogtudományi Kar

Állam- és Jog-
tudományi Szekció

**A kartellek büntetőjogi szabályozása a
versenyjog tükrében**

Kézirat lezárásának dátuma:

2024. december 09.

Mesterséges intelligencia használatáról szóló nyilatkozat

A dolgozat szerkesztőjeként nyilatkozom, hogy a mesterséges intelligenciát nem használtam a dolgozat készítése során, a dolgozat érdemi tartalmát illetően.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	5
2. A kartell fogalma	6
2.1. A kartell szűk értelemben	6
2.2. A „kökemény kartell”	6
2.3. A kartell tág értelemben.....	7
3. A piaci verseny szabályozásának megjelenése különböző jogágakban	7
4. Miért van szükség a büntetőjog szélesebb fellépésére a kartellekkel szemben?.....	8
4.1. Jogtárgyi alap	9
5. Mire terjed ki a versenyjog és a büntetőjog tárgyi hatálya a kartellek esetében?	9
5.1. A koncesszió	10
5.2. A közbeszerzés	11
6. A hatályos bűncselekmény védett jogi tárgya	12
7. A versenyjog és a büntetőjog szerinti elkövetési magatartások	13
7.1. Magatartások	13
7.1.1. Megállapodás	13
7.1.2. Összehangolt magatartás	14
7.1.3. Döntés.....	14
7.2. A magatartások hatása a versenyre.....	15
7.2.1. A verseny kizárása, korlátozása, torzítása	15
7.2.2. A versenyre hatást fejt ki, fejthet ki vagy célóz.....	15
8. A megállapodás és az összehangolt magatartás értékelése	16
9. A Btk. szigorúbb fellépése a Tpv-t.-nél	17
9.1. A csekély jelentőségű megállapodások	17
9.2. Az egy vállalatcsoportozóhoz való tartozás	17

10. Versenyjogi engedékenység és privilegizált eset a Btk.-ban	18
10.1. Engedékenység.....	18
10.2. Privilegizált eset a Btk.-ban	19
10.3. A Btk. szerinti büntethetőséget megszüntető ok és a büntetés korlátlan enyhítése, valamint a Tpv. szerinti bírság kiszabás mellőzése vagy bírság csökkentése.....	19
10.3.1. Büntethetőséget megszüntető ok és a bírság kiszabásának mellőzése	20
10.3.2. A büntetés korlátlan enyhítése és a bírság csökkentése.....	21
11. Mentés.....	22
11.1. Egyedi mentés.....	22
11.2. Csoport mentesítő rendeletek	23
12. Egyezés	24
13. Jogesetek	24
13.1. Műtrágya-kartell.....	24
13.2. Közúti-kartell	25
13.3. Sósóró-kartell	27
14. A nemzetközi kartellszabályozás.....	27
14.1. Ausztrália.....	27
14.2. Amerikai Egyesült Államok	29
14.2.1. Sherman Act	30
14.2.2. Clayton Act.....	31
14.3. Egyesült Királyság	31
14.3.1. Enterprise Act	32
14.4. Statisztikai adatok a kartellekkel szembeni szankciókról	33
15. De lege ferenda javaslatok	34
16. Záró gondolatok	36

1. Bevezetés

Dolgozatomat témája a kartellek büntetőjogi szabályozása, a versenyjog tükrében. A horizontális kartellek napjainkban egyre gyakoribbak és egyre hosszabb ideig működnek. Ilyen tevékenység éveken keresztül – akár évtizedeken keresztül – folyhat. A kartellek a gazdaságra, valamint a társadalomra nézve is súlyos következményekkel járnak, amelyeket – véleményem szerint – szigorúbb szabályok mellett vissza lehetne szorítani. A kartellezésből a vállalkozásoknak hatalmas előnye származik. Úgy gondolom, hogy a kartellek veszélyességi foka elérte azt a szintet, ami indokolja azt, hogy a büntetőjog szigorúbban lépjen fel ellenük. A büntetőjog eszközeinek igénybevételét azért is tartom szükségesnek, mert a versenyjogi pénzbírság nem jelent akkora visszatartó erőt, amelyet esetlegesen egy letöltendő szabadságvesztés lehetősége adhatna. Az embereknek, ha a szabadságuk foroghat kockán, sokkal nagyobbra emelkedik az a küszöb, aminél megkockáztatják, hogy profitot szerezzenek, mint amikor az a tét, hogy maximum pénzbírságot kell fizetniük tettük következményeként.

Dolgozatomat egy fogalom tisztázásával kezdem, hogy a későbbiekben világosan látható legyen, hogy a kartelleknek melyik az a csoportja, amelyre véleményem szerint szükséges a büntetőjogi szabályozás kiterjesztése. Minden bűncselekmény esetében szükséges egy védett jogi tárgy, amely a hatályos szabályozásban – szerintem – túl tágan van megfogalmazva, szemben a bűncselekmény szűk tárgyi körével. Bemutatásra kerül, a jelenleg hatályos Btk. és Tpvt. kartellszabályozása, valamint az ezekhez kapcsolt összehasonlító elemzésem és javaslataim. Mivel ezeket a cselekményeket nehezen lehet felderíteni és bizonyítani, szükség van egy hatékonyan működő engedékenységi politikára, amelynek szintén a káros kartellek megszüntetése a célja. Fontosnak gondoltam jogeseteken keresztül is rávilágítani arra, hogy miért is szükséges egy szigorúbb szabályozás és ezeken keresztül alátámasztani téziseimet. Kutatásomban elengedhetetlennek tartottam megvizsgálni olyan országok kartellszabályozását, ahol a büntetőjogi szankciók régóta a jogrendszer szerves részét képezik a kartellek elleni küzdelemben. Ismertetem Ausztrália, az Amerikai Egyesült Államok, valamint az Egyesült Királyság kartellszabályozásának büntetőjogi rendelkezéseit. A kartellek szigorú szabályozásának hatékonyságát statisztikai adatokkal is alátámasztom. Végezetül pedig megfogalmaztam de lege ferenda javaslataimat, a kartellek büntetőjogi szabályozásával kapcsolatban.

2. A kartell fogalma

A kartelleknek sok, különféle értelmezésük létezik, ezért tartom fontosnak a dolgozatom elején tisztázni, hogy a büntetőjogi szabályok kiterjesztését a horizontális, kőkemény kartellekre értem.

2.1. A kartell szűk értelemben

Szűk értelemben a kartell kifejezés a versenytársak közötti versenyellenes célú megállapodásokat jelenti, pontosabban azoknak a klasszikus eseteit.¹ A jogalkotó a 2016. évi CLXI törvénnyel helyezte el a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (továbbiakban: Tpv.) 13. § (3) bekezdésben a kartell fogalmát, ami *„a versenytársak közötti olyan megállapodás vagy összehangolt magatartás, amelynek célja a verseny korlátozása, megakadályozása vagy torzítása, így különösen a vételi vagy eladási árak, valamint az egyéb üzleti feltételek közvetlen vagy közvetett meghatározása, az előállítás vagy a forgalmazás korlátozása, a piac felosztása, ideértve a versenyeztetéssel kapcsolatos összejátszást, az import- vagy exportkorlátozást is.”* A kartellt, tehát csak versenytársak közötti megállapodások vagy összehangolt magatartások hozhatják létre. Ezeknek a magatartásoknak a gazdasági verseny korlátozására, megakadályozására vagy torzítására kell irányulniuk.

2.2. A „kőkemény kartell”

A magyar és az uniós terminológia „kőkemény kartell”-ként deklarálja a horizontális megállapodások esetében az árak rögzítésének ipso facto versenykorlátozó célú magatartását² valamint, a versenytársak által történő piac felosztását.³ A kőkemény kartellek hatalmas károkat okoznak az egész gazdaságnak, miközben semmiféle előnnyel nem járnak.⁴ Az árrögzítés esetén az a helyzet áll elő, hogy a vevők nem kapják meg a kívánt mennyiséget vagy magasabb árat fizetnek. A versenyjog ezt a korlátozást károsnak tekinti, mivel közvetlenül gyakorol hatást a verseny végeredményére⁵ és végső soron a versenyképesség redukálódását és a foglalkoztatottság visszaesését is eredményezheti, amely negatív hatást jelentene a gazdaság

¹ NAGY CSONGOR ISTVÁN [1]: A kartelljog dogmatikai rendszere, Szeged, (2021) 16. o.

² Kfv.38108/2016/26. sz. ítélet, 123. bekezdés

³ GVH munkatársai: A versenykorlátozó megállapodások tilalma, Gazdasági Versenyhivatal Versenykultúra Központja, Budapest, (2007) 3. o.

⁴ BARNA ORSOLYA – GREGÓCZKI ETELKA – KOVÁCS LÁSZLÓ – KUGLER TIBOR – PUSKÁS SÁNDOR: Közbeszerzési jogsértések elkerülése, Dialóg Campus kiadó, Budapest, (2018) 41. o.

⁵ Kfv.38108/2016/26. sz. ítélet, 123. bekezdés

fejlődésére.⁶ Dolgozatomban céloom rávilágítani arra, hogy miért is gondolom szükségesnek, a horizontális kartellek büntetőjogi szankcionálását.

2013-ban a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012 évi C. törvény (továbbiakban: Btk.) kommentára még tág értelemben használta a kartell fogalmát. Az Amerikai Egyesült Államok és az Európai Unió jogában új fogalomként megjelent a kőkemény kartell elnevezés. A magyar versenyjog nevesítette azokat a magatartásokat, amelyeket a legsúlyosabbnak, valamint egyértelműen tilosnak tart, még akkor is, ha az érintett szereplők piaci részesedése minimális is.⁷ 2024-ben úgy gondolom, a büntetőjogi jogalkotónak fel kell ismernie, hogy ezek a magatartások mennyire veszélyesek a társadalomra és a gazdaságra is egyaránt és ezért helyük van a hatályos Btk.-ban.

2.3. A kartell tág értelemben

Tágabb értelemben a szakirodalom a kartell kifejezést a versenykorlátozó megállapodások szinonimájaként használja, azaz így a kartelljog a versenykorlátozó megállapodások joga.⁸

3. A piaci verseny szabályozásának megjelenése különböző jogágakban

A piaci verseny szabályozásakor három jogág lép fel a hátrányos magatartások tanúsításával szemben különböző módokon és eszközökkel. A versenyjog a versenyre hátrányos magatartások túlnyomó részét tiltja és bírsággal szankcionálja azokat. A polgári jogi szabályozás semmisnek nyilvánítja a versenyjogi szabályokba ütköző magatartásokat és lehetővé teszi a versenyjogi jogsértéssel okozott károk megtérítését.⁹ A büntetőjog a közbeszerzési és a koncessziós eljárásokban tanúsított versenykorlátozó megállapodásokat bűncselekménnyé nyilvánítja és büntetési tételként a legsúlyosabb büntetést – a szabadságvesztés büntetést – deklarálja.¹⁰ Mind a versenyjog, mind a polgári jog a versenykorlátozó magatartások széles körét szabályozza, ezzel szemben a büntetőjog csak nagyon szűk körben tartalmaz szabályokat. A büntetőjog szűk körű szabályozása – ellentétben más országokkal pl. USA-val – nem feltétlenül jó, mivel a kartellek ellen – a társadalomra való

⁶ GVH: Gyakran feltett kérdések az informátori díjjal kapcsolatban, (2010)

⁷ MISKOLCZI-BODNÁR PÉTER: Versenyjogi szempontú észrevételek a közbeszerzési és koncessziós eljárásban tanúsított versenyt korlátozó megállapodás büntetőjogi szabályozásához, IN: Czine Ágnes (szerk.) 60 Studia in honorem Andrea Domokos Budapest, Magyarország: Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar (2024) 394 p. pp. 219-232., 14 p. Tudományos, (2024) 223. o.

⁸ NAGY (2021) [1] 16. o.

⁹ MISKOLCZI (2024) 219. o.

¹⁰ MISKOLCZI (2024) 220. o.

veszélyességük miatt – a jogrendszer minden lehetséges eszközével fel kell lépni, főként a legsúlyosabb jogsértésekkel szemben, amelyekre a leghatékonyabb fegyver a büntetőjog lehetne.

A kartelltilalom megszegésének jogkövetkezményei nem jelentik azt, hogy egyazon magatartás a többszörös szankcionálás tilalmába ütközzön, mivel a magatartás mind a piaci versenyben, mind a polgári jogi jogviszonyokban más-más hatást fejt ki. A versenyjogban a Tptv. 77. §-ban deklarált versenyjogi szankciók szabhatók ki tiltott kartellmegállapodás esetén és ezzel egyidejűleg a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (továbbiakban: Ptk.) 6:95. §-a, mint jogszabályba ütköző megállapodást semmisnek tekinti.¹¹ A versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési és koncessziós eljárásban való elkövetéséről a Btk. 420. §-a rendelkezik.

4. Miért van szükség a büntetőjog szélesebb fellépésére a kartellekkel szemben?

Egyre több országban kerül nagyobb hangsúly a versenyjogba ütköző magatartások büntetőjogi eszközökkel való üldözésére. A már kidolgozott versenyjogi gyakorlatra a hatályos büntetőjogi szemlélet nem fordít elég figyelmet, ezáltal ez ellentétes helyzetek eredményezhet. Véleményem szerint, a két jogterület együttélésére nagyobb figyelmet kellene fordítani, mivel a visszatartó erő akkor lehet a leghatékonyabb, ha a jogágak egymást támogatva egyszerre lépnek fel a vállalatok, illetve az azokat vezető tisztségviselők ellen.¹²

A versenyjognak van egyfajta büntetőjogi jellege, azonban a versenyjog általában vállalatokat szankcionál, a Btk. pedig magánszemélyeket.¹³ A legsúlyosabbnak tartott versenyjogi jogsértések a versenykiszorító magatartások, amelyek a résztvevőkön kívül súlyos károkat okoznak a gazdaság többi szereplőjének. Véleményem szerint önmagában a pénzbírságok kiszabásának kilátásba helyezése nem elég hatékony eszköz az elrettentéshez, mert egy bírság lehet akármilyen magas is mindig lesznek olyan vállalatok, amelyek ki tudják

¹¹ MOLNÁR GÁBOR MIKLÓS: Versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési és koncessziós eljárásban, IN: Belovics Ervin – Büntetőjog II. Különös rész, nyolcadik kiadás, Orac kiadó, Budapest, (2021) 983. o.

¹² CSÉPAI BALÁZS – ÚJVÁRI ÁKOS: A versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési és koncessziós eljárásban való büntethetőségének kérdésköre, IN: Jogtudományi Közlöny, 2006/6. szám, (2006)

¹³ TÓTH ANDRÁS: Büntetőjogi versenyjog, IN: Czine Ágnes (szerk.) 60 Studia in honorem Andrea Domokos Budapest, Magyarország: Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar (2024) 394 p. pp. 369-381., 13 p. Tudományos, (2024) 381. o.

a bírság összegét gazdálkodni, ezért a vállalatvezetők nem igazán tartanak a pénzbírságtól, mint szankciótól, mivel a lebukással járó kockázat fenyegetését nem a saját bőrükön érzik.¹⁴

Napjainkban Magyarországon a vállalatvezetők egyéni, büntetőjogi felelősségre vonására két esetben és csupán korlátozottan kerülhet sor. Csak a közbeszerzési vagy koncessziós eljárásokban elkövetett legsúlyosabb versenykorlátozási magatartásként ismert árörögzítés vagy piacfelosztás vonhatja maga után a szabadságvesztés büntetését és a büntetési tétel felső határa hiába 5 év, alkalmazhatóságának köre nem túl széles.¹⁵

A kartellekkel a piacon megjelenik az árszínvonal emelkedés, ami azt jelenti, hogy többet kell fizetni ugyanazért a termékért, mint korábban. John M. Connor – amerikai professzor – egyik kutatása szerint a túlárazás középértéke 25%, amelyen belül 31% a globális és 18,8% a nemzeti kartellekre irányadó szám, valamint egyértelmű, hogy ennél a közbeszerzési kartelleknél alacsonyabb nyereséget tudnak realizálni a kartellezők.¹⁶ Ez a kutatás jól mutatja, hogy a társadalomnak nagyobb kárt okozó kartelleket a büntetőjogi jogalkotó nem rendeli bünteti, míg a kevésbé veszélyeseket igen.

4.1. Jogtárgyi alap

A versenykorlátozó magatartások a fogyasztói érdekeket a legsúlyosabb módon sértik, a büntetőjogi jogalkotó mégis csak két tárgykört emel ki ezek közül – a közbeszerzési és koncessziós eljárásokban elkövetett versenykorlátozást. A büntetőjogot, mint eszközt a jogalkotó a fogyasztók gazdasági érdekeinek a védelmében minimális mértékben veszi csak igénybe.¹⁷ Ez a szűk körű szabályozás, ha a gyakorlatot nézzük nem igazán releváns, mivel a kartellezés a piaci verseny más területein sokkal nagyobb számban van jelen és nagyobb értékű hátrányokat okoz a fogyasztóknak.

5. Mire terjed ki a versenyjog és a büntetőjog tárgyi hatálya a kartellek esetében?

A versenyjog a büntetőjoghoz képest sokkal szélesebb körben határoz meg elkövetési magatartásokat a kartellek tekintetében, mint ahány magatartást a büntetőjog

¹⁴ PÁHI BARBARA: A büntetőjog alapelveinek alkalmazása a versenyjogi eljárásokban, különös tekintettel a törvényesség elvére, IN: Bragyova András: Miskolci Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola Kiadványsorozata, Bíbor kiadó, Miskolc, (2019) 174. o.

¹⁵ BARA ZOLTÁN: A kartellek szerepe a verseny alakulásában (2006-2007), IN: Vezetéstudomány XI. évf. 2009. 5. szám, (2009) 7. o.

¹⁶ TÓTH TIHAMÉR: Az Európai Unió versenyjoga, Versenykorlátozó megállapodások: az EUMSZ 101. cikke, A 101. cikk alá eső versenykorlátozás-típusok, Kartellek, Általános jellemzők, Wolters Kluwer kiadó, Budapest, (2016)

¹⁷ KARSAI KRISZTINA: Fogyasztóvédelem és büntetőjog HVG-ORAC kiadó, Budapest, (2011)

bűncselekménynek tekint.¹⁸ Bizonyos mértékű eltérés logikus is, mivel a büntetőjognak, mint a jogrendszer szankciós zárkövének¹⁹ csak a legsúlyosabb esetekben kell fellépnie.

A versenykorlátozások körében beszélhetünk vertikális kartellekről, amelyek egymással vevő-eladói viszonyban lévő vállalkozások között jönnek létre.²⁰ Esetükben elegendő a versenyjogi szabályozás, mivel versenykorlátozó jellegük az esetek számottevő részében nem olyan mértékű, mint a horizontális kartellek jelentette veszély.²¹ Ugyanez elmondható a csekély jelentőségű megállapodásokról is.²²

A gazdasági verseny elkerülése végett tanúsított magatartás torzítja a piaci versenyt, amely a piacgazdaság alapja, valamint súlyos hátrányokkal jár az ilyen megállapodásokban részt nem vevő versenytársak számára, ezért a kartelltilalomra vonatkozó szabályok érvényre juttatásának szignifikáns gazdaságpolitikai szerepe van. A jogalkotó úgy gondolta, hogy szükség van a versenytorzító magatartások szankcionálásának fokozására, azonban csak akkor, ha azok a koncessziós pályázatokhoz vagy a közbeszerzési eljárásokhoz kapcsolódnak.²³ Ez az, ami álláspontom szerint aggályos. Dolgozatomban arra a kérdésre is keresem a választ, hogy miért csak e két tárgykörben elkövetett versenykorlátozó magatartás ütközik a ma hatályos Btk.-ba, amikor indokolt lenne kiterjeszteni ezt a szabályozást további kartelljogsértésekre is.

Relevánsnak tartom, hogy a jogalkotó büntetőjogi szankciókat alkalmaz az állami költségvetés számára az indokoltnál magasabb kiadást eredményező jogsértő magatartás tanúsításának eredményeként. A gazdaság egészének okozott versenyjogi jogsértések becsült összértéke, azonban számottevően meghaladja az állami költségvetést érintő többletkiadások összegét, ezért felmerül az a kérdés, hogy a versenyjogi jogsértések kapcsán a büntetőjognak miért csak az államot kell védenie?²⁴

5.1. A koncesszió

Koncesszióként lehet definiálni azokat a gazdasági tevékenységeket, amelyek állami hatáskörébe tartoznának, de ezen tevékenységek végzését az állam átengedi az arra szerződő

¹⁸ GULA JÓZSEF: A „kartellbűncselekmény” Magyarországon, IN: Miskolci Jogi Szemle 17. évfolyam (2022) 5. szám (3. különszám), (2022) 101. o.

¹⁹ 30/1992. (V. 26.) AB határozat, IV. 4.pont

²⁰ BARA (2009) 5. o.

²¹ SZALAY GYULA: A versenyjog alapjai, IN: Horváth Gergely – Szalay Gyula – Szalay László – Szegedi András: Az üzleti jog alapjai, (2006) 34. o.

²² MISKOLCZI (2024) 221. o.

²³ MOLNÁR (2021) 982. o.

²⁴ MISKOLCZI (2024) 223. o.

vállalkozásoknak.²⁵ A büntetőjog a számos versenykorlátozó magatartás közül pusztán közbeszerzési és a koncesszióköteles tevékenység körében tanúsított magatartásokat értékeli bűncselekményként. Ez azért tekinthető aggályosnak, mivel ezeknek a magatartásoknak sem az előfordulása, sem pedig a társadalomra való veszélyességének a foka nem alapozza meg a kiemelt büntetőjogi figyelmet.²⁶

5.2. A közbeszerzés

A közbeszerzés a közfeladatot ellátó szervek olyan speciális beszerzése, amely a közpénzek felhasználásához kapcsolódik.²⁷ A Gazdasági Versenyhivatal (továbbiakban: GVH) nagyon sok eljárást indított a közbeszerzés keretében megvalósuló versenykorlátozó magatartások miatt, azonban a 2005 óta a Btk.-ban szereplő – versenykorlátozó megállapodás közbeszerzési és koncessziós eljárásban – törvényi tényállásra nem alakult ki büntető bírósági gyakorlat.²⁸ Ez azt mutatja, hogy szükség lenne a tényállás módosítására, mivel a GVH megindítja az eljárásokat, azonban a Btk.-beli szabályozás olyan szűk körű, hogy az ügyek a legtöbb esetben nem jutnak el a bíróságok elé. Ezt az ügyészség által kiadott statisztikai adatok is alátámasztják, miszerint 2013²⁹-2022 között a regisztrált bűncselekmények között egy eset sincs³⁰, amely a versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési és koncessziós eljárásban bűncselekmény miatt indult volna. Ez nem azt jelenti, hogy a kartellek nincsenek jelen napjainkban, hanem azt, hogy a szűk körű szabályozásnak köszönhetően büntetőjogilag nincs lehetőség ezen magatartások miatti felelősségre vonásnak. Dolgozatomban a későbbiekben kifejtett Közúti-kartell ügyében lezárult büntetőeljárás ítéletben a bíróság – a büntett által megszerzett pályázatok értékéhez képest – alacsony összegű pénzbírságot szabott ki a vállalat vezetőire – valamint, – szerintem a bírói gyakorlat kiforratlansága miatt is – a letöltendő szabadságvesztés büntetésének kiszabására nem került sor, habár a Btk. lehetőséget biztosított volna rá.

²⁵ Európai Bizottság: Koncessziók, a koncesszió meghatározása, (2016) 1. o.

²⁶ MISKOLCZI (2024) 222. o.

²⁷ BOROS ANITA: A közbeszerzések fogalma és joga, A közbeszerzés fogalma, IN: Boros Anita – Juhász Péter – Lantos Ottó – Tátrai Tünde: A közbeszerzés alapjai 3. kiadás, Wolters Kluwer kiadó, Budapest, (2013)

²⁸ GVH: A közbeszerzési kartellek versenyjogi és büntetőjogi megítélése – a GVH és a PPKE közös konferenciája, (2015)

²⁹ Legfőbb Ügyészség: Tájékoztató a bűnüldözés 2017. évi adatairól, A regisztrált bűncselekmények száma egyes kiemelt Btk. fejezetek szerint, 2013–2017, (2017) 29. o.

³⁰ Legfőbb Ügyészség: Tájékoztató a bűnüldözés 2022. évi adatairól, A regisztrált bűncselekmények száma egyes kiemelt Btk. fejezetek szerint, 2018–2022, (2022) 29. o.

6. A hatályos bűncselekmény védett jogi tárgya

Minden bűncselekmény esetében meg kell határozni a védendő jogi tárgyat, mivel egy büntetőjogi tényállás létezése csak akkor indokolható, ha van olyan érdek, amelyet védeni hivatott a jogi norma. A gazdasági bűncselekmények esetében nem az elsődleges és egyetlen jogág a büntetőjog, amely védi az adott társadalmi érdeket, ezért a jogi tárgyat védendő deliktum csakis akkor felel meg az ultima ratio elvének, ha megállapítható, hogy az elérni kívánt cél nem jöhet létre más jogág általi védelemmel.³¹

A versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési és koncessziós eljárásban bűncselekmény védett jogi tárgya: „*a verseny szabadsága és tisztasága, a szabadpiac korlátozástól mentes működése mellett a pénzügyi támogatások rendszerének törvényes működéséhez, a közpénzek, a költségvetési források átlátható, tisztességes és haszonnal való felhasználásának védelméhez fűződő társadalmi érdek.*”³² A törvényi tényállás tükrében szerintem a bűncselekmény védett jogi tárgyaként sokkal pontosabb meghatározás lenne a koncessziós és közbeszerzési eljárások tisztességes és befolyástól mentes lefolytatásának védelméhez fűződő érdek, mivel kérdéses, hogy a verseny tisztaságához fűződő érdek mennyiben tekinthető ennél a bűncselekménynél elsődleges jogi tárgynak. A törvényi tényállásban meghatározott versenykorlátozó magatartások kizárólag a közbeszerzési és koncessziós eljárás keretei között helyezik kilátásba a büntetőjogi szankciót. Erre való tekintettel, ezért úgy gondolom, hogy az elsődlegesen védendő érdek nem a piaci verseny védelme, hanem a költségvetési forrásoké.

Az irányadó jogi norma a verseny védelmének tekintetében a versenytörvény, ezért szerintem annak célját a büntetőnorma jogi tárgyának értelmezésekor is irányadónak kellene tekinteni. A versenytörvény preambuluma deklarálja azon védendő érdekeket, amelyeknek a védelme céljából megalkotta azt a jogalkotó.³³ Ezen érdekek a következők: A gazdasági hatékonyságot és a társadalmi felemelkedést szolgáló piaci verseny fenntartásához fűződő közérdek, az üzleti tisztesség követelményeit betartó vállalkozások és a fogyasztók érdeke, valamint a gazdasági verseny tisztaságának és szabadságának biztosítása.³⁴ A büntetőjogi

³¹ MOLNÁR ERZSÉBET: A kartellmagatartások büntetőjogi szankcionálásának kriminálpolitikai vizsgálata, IN: Versenytükrök 2019/1, (2019) 32. o.

³² MOLNÁR GÁBOR: Versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési és koncessziós eljárásban, IN: Szerkesztő: Kónya István – Magyar Büntetőjog Kommentár a gyakorlat számára, negyedik kiadás, Orac kiadó, Budapest, XLII. fejezet, (2024)

³³ MOLNÁR (2019) 33. o.

³⁴ Tpv. Preambuluma

szabályozásban véleményem szerint a fogyasztói érdek védelme nem közvetlen cél, – annak ellenére, hogy a Btk. XLII. fejezetének címében a fogyasztók érdekeit és a gazdasági verseny tisztaságát sértő bűncselekmények közé tartozik a versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési és koncessziós eljárásban nevű bűncselekmény. Csak akkor lenne az, ha a közpénzek védelmét biztosító versenykorlátozást tiltó magatartások mellett, a magánszférában, valamint az üzleti szférában megjelenő tisztességes versenyt sértő magatartásokat is, tehát a közbeszerzési és koncessziós eljárások körén kívül eső horizontális kartelleket is bünteti rendelné a jogalkotó.³⁵

7. A versenyjog és a büntetőjog szerinti elkövetési magatartások

7.1. Magatartások

A Btk. 420. § (1) bekezdése szerint, *„Aki a közbeszerzési eljárás, illetve a koncesszióköteles tevékenységre vonatkozóan kiírt nyílt vagy zártkörű pályázat eredményének befolyásolása érdekében az árak, díjak, egyéb szerződéses feltételek rögzítésére vagy a piac felosztására irányuló megállapodást köt, vagy más összehangolt magatartást tanúsít, és ezzel a versenyt korlátozza, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”*

A Tpv. kartellmegállapodásnak háromfajta magatartást tekint: a megállapodást, az összehangolt magatartást és a döntést.

7.1.1. Megállapodás

A Tpv. szerint megállapodásnak minősül, amikor a felek egymás között megállapodnak magatartásuk jövőbeni egyeztetése érdekében.³⁶ A Btk. kommentárja a megállapodást, mint fogalmat úgy definiálja, hogy az abban részes két vagy több fél egybehangzó akaratkijelentését minősíti megállapodásnak, azonban ennek csak akkor van jelentősége, ha a tényállásában meghatározott célok elérésére irányul. Sem a Btk., sem a Tpv. nem határoz meg alakszerűséget, a megállapodással kapcsolatban. A szóbeli megállapodás, a kidolgozott, azonban még alá nem írt szerződések, valamint szerződéstervezetek is megállapíthatóak elkövetési magatartásként, akkor, ha a felek az azokban definiált feltételek szerint járnak el.³⁷

³⁵ MOLNÁR (2019) 33. o.

³⁶ MISKOLCZI-BODNÁR PÉTER: A versenykorlátozó megállapodás, a kartell versenyjogi tilalma és a „versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési eljárásban” elnevezésű bűncselekmény, IN: Miskolci Jogi Szemle 14. évfolyam 2. különszám 2. kötet, (2019) 171. o.

³⁷ MOLNÁR (2024)

7.1.2. Összehangolt magatartás

A Tpvt. szerint összehangolt magatartásnak minősül az, amikor a felek egymásra tekintettel ugyanolyan piaci magatartást tanúsítanak.³⁸ A Btk. az összehangolt magatartás definiálásánál egy leggyakrabban előforduló magatartást említ, miszerint a versenyben résztvevők egymásra figyelemmel, azonos piaci magatartást tanúsítanak. Ettől azonban a Btk. és a Tpvt. megkülönbözteti a párhuzamos magatartást, mivel azt nem kívánja büntetni. Ilyen magatartásnak minősül, az, amikor a piaci verseny szereplői azonos hatásmechanizmus következtében kényszerülnek bizonyos magatartások tanúsítására. Erre példa a valuta leértékelése.³⁹

7.1.3. Döntés

A Tpvt. szerint a vállalkozások egyesülési jog alapján létrejött szervezetének, köztestületének, egyesülésének és más hasonló szervezetének a döntése is elkövetési magatartásnak minősül. A döntést kiterjesztően kell értelmezni, mivel például ide kapcsolódik a vállalkozás szabályzata, vagy azok az ajánlások, amelyek formailag nem kötelezőek a tagokra, de magatartásukat effektív befolyásolják.⁴⁰ A Btk. hasonlóképpen definiálja a döntést⁴¹, tehát akkor is jogellenesnek minősít egy döntést, ha az csak egy javaslat, vagy annak nincs kötelező ereje, valamint, ha ezeket a döntéseket végre is hajtják, akkor felelősséggel tartoznak a tagok.⁴²

A Btk. 420. § (1) bekezdése minősíti bűncselekménynek a megállapodást és az összehangolt magatartást, míg a (2) bekezdése a döntést.

A Tpvt. szerint mind a három magatartás – megállapodás, összehangolt magatartás, döntés – versenyjogi tilalom alá esik, ha a két darab, egyenként három elemű feltételcsoportból

³⁸ Tpvt. 12. §

³⁹ GULA JÓZSEF: A fogyasztók érdekeit és a gazdasági verseny tisztaságát sértő bűncselekmények – Versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési és koncessziós eljárásban, IN: Görgényi Ilona – Gula József – Horváth Tibor – Jacsó Judit – Lévay Miklós – Sántha Ferenc – Váradi Erika: Magyar büntetőjog – különös rész, Wolters Kluwer kiadó, Budapest, (2016)

⁴⁰ MISKOLCZI (2019) 171. o.

⁴¹ Btk. 420. § (2) bekezdés: Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki a közbeszerzési eljárás, illetve a koncesszióköteles tevékenységre vonatkozóan kiírt nyílt vagy zártkörű pályázat eredményének befolyásolása érdekében a vállalkozások egyesülete, a köztestület, az egyesülés és más hasonló szervezet olyan döntésének a meghozatalában vesz részt, amely a versenyt korlátozza.

⁴² MOLNÁR (2024)

egy-egy feltétel megvalósul: 1) a magatartás a versenyt kizárja, korlátozza, vagy torzítja, valamint 2) ha a magatartás általában ilyen hatást fejt ki, fejthet ki, vagy célzó.⁴³

7.2. A magatartások hatása a versenyre

7.2.1. A verseny kizárása, korlátozása, torzítása

A versenyjogi szabályozásban az első feltételcsoportba tartozó magatartások közül, ha az egyik megvalósul, valamint a második és harmadik feltételcsoportból is egy-egy körülmény bekövetkezik, akkor versenytörvénybe ütközőnek kell tekinteni azt a magatartást. A büntetőjog esetében csak az a magatartás valósítja meg a bűncselekményt, amelynek eredménye a verseny korlátozása, azaz a célnak be kell következnie, ami csak egyenes szándékkal lehetséges.⁴⁴

Mivel a büntetőjog a legsúlyosabbnak minősülő jogsértéseket hivatott büntetni rendelni, – mint a jogi felelősségi rendszer szankciós zárköve – ezért érdekes, hogy a verseny kizárását, sem a Btk., sem a kommentár nem említi, amely egyértelműen a verseny korlátozásánál súlyosabb hatást gyakorol a gazdaságra,⁴⁵ mivel nemcsak, hogy korlátozza azt, hanem egyenesen nem teszi lehetővé további szereplők jelenlétét az adott piacon.

A verseny torzulása alatt a már kialakult verseny hátrányos változását kell érteni,⁴⁶ – például az állami támogatás, akkor torzítja a versenyt vagy azzal fenyeget, ha valószínűsíthető, hogy javítja a kedvezményezett versenypozícióját, más versenytársakkal szemben⁴⁷ – amely nyilvánvalóan enyhébb magatartásnak minősül, mint a verseny korlátozása, ezért racionális, hogy a Btk. ezt a magatartást nem rendeli büntetni.

7.2.2. A versenyre hatást fejt ki, fejthet ki vagy célzó

A versenyellenes cél és hatás közötti különbség a versenyjogi megítélés egyik fontos eleme. Azoknál a megállapodásoknál, amelyek versenyellenes célúak nincs szükség egyéb körülmények vizsgálatára, mivel alaptól tilalmazottak. A többi megállapodáson, ahhoz, hogy kiderüljön a versenyjogi megítélésük hatáselemzést kell végezni. Egyéb feltételek esetén tilosnak minősül az a megállapodás, amely a verseny csökkenését idézheti elő, tehát az eddigiekhez képest jellemzően szűkebb termékválasztékhoz, magasabb árakhoz vagy akár

⁴³ Tpt. 11. § (1) bekezdés

⁴⁴ MOLNÁR (2021) 989. o.

⁴⁵ MISKOLCZI (2024) 225. o.

⁴⁶ MISKOLCZI (2019) 172. o.

⁴⁷ Európai Bizottság: Bizottsági közlemény az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. cikkének (1) bekezdésében említett állami támogatás fogalmáról, A verseny torzulása, (2016) 41. o.

alacsonyabb kibocsátáshoz vezet vagy vezethet. Vannak olyan megállapodások, amelyeknek nem céljuk a verseny ellenzése, valamint a megállapodások résztvevőinek piaci részesedése csekély, tehát vélelmezhető, hogy nem fognak versenyellenes hatást eredményezni.⁴⁸

A Btk. a tényleges versenyhátrány okozást tekintti csak bűncselekménynek, míg a versenyhátrány okozásának lehetőségét nem említi az elkövetési magatartások között. Ez eltér a versenyjogi szabálytól, mivel a Tpv. értelmében a jogkövetkezmények alkalmazásához elegendő a versenykorlátozás veszélye és nem feltétel, hogy a korlátozás eredményes legyen.⁴⁹ Az eltérés érhető, mivel a Btk. célja, hogy a súlyosabbnak minősülő büntetteket rendelje büntetni.

A Tpv. tilosnak minősíti az olyan a magatartást, amely csupán célozza a hátrányos versenyhatást. A tilalomnak nem feltétele, hogy a versenyhatás bekövetkezzen, a magatartás akkor is tilos, ha még csak a megvalósulás lehetősége sem következik be. Azok a magatartások, amelyek a verseny korlátozását célozzák a Btk. szerint nem minősülnek bűncselekményt megvalósító elkövetési magatartásoknak.⁵⁰ Ez elfogadható, mivel a Btk.-nak a súlyosabb esetekben kell fellépnie, tehát akkor, ha bekövetkezik az adott magatartás, annak célzatára elegendő a Tpv. általi deklarált tiltás, mint szabályozás.

8. A megállapodás és az összehangolt magatartás értékelése

A Btk. és a Tpv. másként értékeli a megállapodást és az összehangolt magatartást. Míg a Btk. eltérő feltételeket állít a megállapodás és az összehangolt magatartás bűncselekménnyé nyilvánításához, addig a Tpv. ezt a két magatartást megkülönböztetés nélkül használja.

A Btk. szerint a megállapodás csak akkor minősül bűncselekménynek, ha az, az árak, a díjak, a feltételek rögzítésére vagy a piac felosztására irányul. Kísérletként értékeli, ha a megállapodás ajánlattételre irányult. Befejezetté válik a bűncselekmény, ha a résztvevők akaratukat egybehangzóan kijelentik a megállapodás létrejöttére, amellyel egy időben bekövetkezik a tényállás eredménye, azaz a verseny korlátozása.⁵¹

⁴⁸ NAGY CSONGOR ISTVÁN [2]: Versenyjogi kézikönyv – A kartelljog anyagi jogi szabályai: az általános kartelltilalom és a mentesség, Orac kiadó, Budapest, (2021)

⁴⁹ MISKOLCZI (2024) 226. o.

⁵⁰ Uo.

⁵¹ MOLNÁR (2024)

9. A Btk. szigorúbb fellépése a Tpv.-nél

Vannak olyan körülmények, amelyek fennállását a Tpv. nem tekinti jogsértőnek, míg vannak olyan esetek, amikor a Btk. ezen körülmények fennállását is büntetni rendeli.

9.1. A csekély jelentőségű megállapodások

A csekély jelentőségű megállapodásokat a Tpv. főszabály szerint nem szankcionálja. Ilyen megállapodásnak tekintendő, ha az versenytársak között jön létre, akkor a vállalkozások együttes részesedése az érintett piacok egyikén sem haladhatja meg a 10%-ot. Ha a megállapodás nem versenytársak között jön létre, akkor pedig a felek és a tőlük nem független vállalkozások együttes piaci részesedése külön-külön az érintett piacok egyikén sem haladhatja meg a 15%-ot.⁵²

A főszabály alól kivételt jelent a versenytársak közötti olyan megállapodás, amelynek célja a verseny korlátozása, megakadályozása vagy torzítása. Ebben az esetben a megállapodás csekély jelentősége nem vehető figyelembe és a megállapodás tilosnak minősül.⁵³ Szintén kivételnek számít és tilalmazott az a megállapodás, amely a piacon érvényesülő további hasonló megállapodások együttes hatásaként jelentősen megakadályozza, korlátozza vagy torzítja a versenyt, annak ellenére, hogy egyébként csekély jelentőségűnek minősülne.⁵⁴

A Btk. mivel csak a közbeszerzési és koncessziós eljárások körében elkövetett versenykorlátozó magatartásokat rendeli büntetni, – amely egy szűk része csak a versenykorlátozó megállapodásoknak – ezért érthető, hogy ezt a kört nem szűkíti tovább.

9.2. Az egy vállalatcsoporthoz való tartozás

A Tpv. nem támaszt elvárást azokkal a vállalkozásokkal szemben, akik egy vállalatcsoporthoz tartoznak, hogy egymással versenyezzenek.⁵⁵

Ezzel szemben a büntetőjog nem veszi figyelembe az egy vállalatcsoporthoz való tartozást, ezért, ha a pályázaton résztvevők egy vállalatcsoporthoz tartozó vállalkozások és megvalósítják a tilos magatartást, azt a büntetőjog bűncselekményként értékeli. Ennek tipikus

⁵² Tpv. 13. § (2) bekezdés a)–b) pont

⁵³ Tpv. 13. § (3) bekezdés

⁵⁴ Tpv. 13. § (4) bekezdés

⁵⁵ Tpv. 11. § (1) bekezdés Nem minősül ilyennek a megállapodás, ha a) egymástól nem független vállalkozások között jön létre, vagy b) a vállalkozás és az azt közösen irányító egyik vállalkozás között jön létre, és kizárólag azokon az érintett piacokon tanúsított magatartással kapcsolatos, amelyeken a közösen irányított vállalkozás működik.

példája, a védőajánlat. Ez azt jelenti, hogy a pályázatra beérkező védőajánlat kedvezőtlenebb feltételeket tartalmaz, így nem alkalmas arra, hogy nyertes ajánlat legyen, de azt a látszatot kelti, hogy a másik pályázat a valós piaci feltételeket tartalmazza, valamint, vannak olyan pályázatok, ahol meg van határozva egy minimális létszám, ekkor a védőajánlat azt biztosítja, hogy a pályázat elbírálható legyen.⁵⁶

A versenyjogi vizsgálatot az egy vállalatcsoporthoz tartozásának a megállapítása megkönnyíti, azonban a büntetőügyekben eljáró hatóságoknak csak a vizsgálatok lefolytatása után van lehetőségük kimondania, hogy a nyomozás alá vont vállalkozások egy vállalatcsoportnak minősülnek-e. Ha ez megállapítható, akkor a tényállásszerű magatartás nem sérti a versenyt, mivel a versenysérelem törvényi feltétele hiányzik, tehát a bűncselekményt nem követték el. A büntetőjogi jogalkotónak tehát logikus lenne deklarálnia a törvényben, – a nyomozóhatóság idejének takarékosága és munkájának könnyítése érdekében – hogy az egy vállalatcsoporthoz való tartozást a nyomozási szakasz elején vizsgálhassa és megállapíthassa ennek fennállását vagy fenn nem állását, ugyanis, ha a végén kiderül, hogy a nyomozás alá vont vállalatok egy vállalatcsoportba tartoznak, akkor mivel a versenysérelem törvényben meghatározott feltételei nem állnak fenn, ezért a bűncselekményt sem valósíthatták meg.⁵⁷

10. Versenyjogi engedékenységi és privilegizált eset a Btk.-ban

10.1. Engedékenységi

Az engedékenységi politika kialakulásának egyik alapvető indoka az volt, hogy a kartellek felszámolásához – káros hatásai miatt – nagyobb társadalmi érdek fűződik, mint az abban részt vevő vállalatok versenyjogi szankcionálásához.⁵⁸

Az engedékenységi az egyik legfőbb eszköz a kartellekkel szembeni küzdelemben, amely a kartellek szilárdságát megrendíti. A piacot negatívan befolyásoló hatások összejátszásában résztvevő vállalatok a pénzbírság elengedésében, csökkentésében vagy egyéb engedményben részesülhetnek, ha teljeskörűen felfedik a kartellt és olyan információkat bocsátanak a versenyhatóság rendelkezésére, amelyekkel a kartell leleplezhető, megszüntethető és felelősségre vonható az abban résztvevő többi vállalat.⁵⁹ Fontos megemlíteni, hogy az

⁵⁶ MISKOLCZI (2024) 229. o.

⁵⁷ Uo.

⁵⁸ PÉLI-BENCZE MÁRK: Együttműködés a Gazdasági Versenyhivatallal 1. – Az engedékenységi politika, IN: Jogászvilág, (2023)

⁵⁹ MÁRK LILI: Az engedékenységi politika hatásai és alkalmazása, (2017) 191. o.

engedékenységekben részesülő vállalkozások az egyetemleges kártérítési kötelezettség alól, a vezető tisztségviselők pedig a büntetőjogi következmények alól is mentesülnek.⁶⁰

10.2. Privilegizált eset a Btk.-ban

2012-ben a jogalkotó az új Btk. létrehozásakor a jogpolitikai szándék elősegítésére való tekintettel kibővítette a kartellmegállapodásokhoz fűződő büntethetőséget megszüntető ok személyi körét, valamint a büntetés kiszabásának mellőzésére is lehetőséget biztosít, különös méltánylást érdemlő esetben.⁶¹

A Btk. 420. § (3) bekezdését⁶² egyfajta engedékenységgént is lehet értelmezni, mivel, ha a bűncselekményt jelentős értéket⁶³ meg nem haladó közbeszerzési értékre követik el, akkor az vétségként értékelendő. A Btk. kommentár ezt azzal indokolja, hogy az 50 millió forintos összeghatár alatti értékű közbeszerzési eljárásokban tanúsított jogsértő magatartásoknak a társadalomra való veszélyességük kisebb.⁶⁴ A közbeszerzési eljárások fontosságát ez az értékhatár nem képes meghatározni, valamint a kartellezésből származó előnyt sokkal inkább a kartell által kikényszerített ár és a becsült piaci ár közötti százalékos differencia mutatja meg.⁶⁵

A koncessziós eljárás esetében, nem áll fenn privilegizált eset, ami azért érdekes, mivel ez az eljárás azonos horderejű, mint a közbeszerzési eljárás.⁶⁶

10.3. A Btk. szerinti büntethetőséget megszüntető ok és a büntetés korlátlan enyhítése, valamint a Tpv. szerinti bírság kiszabás mellőzése vagy bírság csökkentése

Lényeges eleme az alább fejtegetett kedvezményeknek, hogy az elkövető a teljes eljárás alatt – vagy amikortól benyújtotta a kérelmet, illetve bejelentést tett – együttműködjön a hatóságokkal, valamint részletesen felfedje az elkövetés körülményeit. Ahhoz, hogy az engedékenységi kérelem eredményes legyen, illetve a büntetés mellőzése lehetővé váljon elengedhetetlen az együttműködés, az elkövetés körülményeinek feltárása, valamint minden

⁶⁰ BARTA JUDIT: A versenykorlátozó megállapodások a vállalkozások vezetőinek szemszögéből, IN: Miskolci Jogi Szemle 17. évfolyam (2022) 5. szám (3. különszám), (2022) 92. o.

⁶¹ T/6958. sz. törvényjavaslat a Büntető Törvénykönyvről XLII. Fejezet: A fogyasztók érdekeit és a gazdasági verseny tisztaságát sértő bűncselekmények, 419. §. 475. o.

⁶² Btk. 420. § (3) bekezdés: A büntetés vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) vagy (2) bekezdésben meghatározott bűncselekményt jelentős értéket meg nem haladó közbeszerzési értékre követik el.

⁶³ Btk. 459. § (6) bekezdés c) pont: E törvény alkalmazásában az érték, a kár, valamint a vagyoni hátrány ötmillió-egy és ötvenmillió forint között jelentős,

⁶⁴ MOLNÁR (2024)

⁶⁵ KASZÁS ÁGNES ROXÁN: Össztűz alatt, avagy a kartelltilalom hazai és uniós vetületeinek együttes hatása, (2010)

⁶⁶ Uo.

bizonyíték átadása. Ezek hiányában nem alkalmazhatóak sem a Btk.-ban meghatározott – Btk. 420. § (4)-(6) bekezdés⁶⁷ – sem a Tpv. szerinti kedvezmények.

10.3.1. Büntethetőséget megszüntető ok és a bírság kiszabásának mellőzése

A kartelltilalomba ütköző cselekmények elkövetőivel szemben alkalmazhatók a büntethetőséget megszüntető okok és a korlátlan enyhítés. A jogintézmény létezése mögött az a kriminálpolitikai indok húzódik, hogy fontosabb az elkövetők megbüntetésénél cselekményeik leleplezése.⁶⁸

A Btk. 420. § (4) bekezdése⁶⁹ értelmében büntethetőséget megszüntető ok áll fenn, ha a bűncselekmény elkövetője a tiltott cselekményt és az elkövetés körülményeit feltárja, valamint bejelenti azt mielőtt az a hatóság tudomására jutott volna. Lehetőség van az együttes bejelentés megtételére is több vállalkozás képviselői és alkalmazottai részéről, ekkor többen is mentesülhetnek a büntetőjogi szankció alól.⁷⁰ Ez a lehetőség a versenyjogban nem szerepel.

A Tpv. szerint a bírság kiszabását csak annak a vállalkozásnak lehet mellőzi, 1) aki elsőként nyújt be bírság mellőzése iránti kérelmet és ezzel egyidejűleg olyan bizonyítékot szolgáltat, amely alkalmas arra, hogy a GVH a jogsértéssel kapcsolatban előzetes bírói engedélyt kapjon helyszíni kutatás végzésére, vagy pedig, 2) ha az a bizonyíték, amelyet a kérelmező szolgáltat alkalmas arra, hogy ezáltal a GVH a jogsértést bizonyítsa. A 2) feltételnél azonban figyelembe kell azt is venni, hogy a bírság mellőzése iránti kérelmet benyújtó vállalkozások közül egyik sem rendelkezik olyan bizonyítékkal, amely megfelelné az 1) pontban megjelöltnek.⁷¹ Ha az a személy, akit terhel a büntetőjogi felelősség a bejelentést a nyomozó hatóságnál teszi meg abból nem következik azonnal az engedékenységi kérelem is, azonban, ha a bejelentést a GVH-nál teszi meg az eredményezheti mind a kettőt, feltéve, hogy a bejelenteni kívánt cselekményről a nyomozóhatóságnak még nem volt tudomása.⁷² Fontos megjegyezni, hogy ha a kartellező vállalkozás és a bűncselekményt megvalósító személy, egyaránt mentesülni szeretne a büntetőjogi, valamint versenyjogi következmények alól, ahhoz

⁶⁷ NAGY (2021) [2]

⁶⁸ MOLNÁR (2021) 990. o.

⁶⁹ Btk. 420. § (4) bekezdés: Nem büntethető az (1) – (3) bekezdésben meghatározott bűncselekmény elkövetője, ha a cselekményt, mielőtt az a büntetőügyekben eljáró hatóság tudomására jutott volna, a hatóságnak bejelenti, és az elkövetés körülményeit feltárja.

⁷⁰ MOLNÁR (2021) 991. o.

⁷¹ Tpv. 79/A. § (2) bekezdés

⁷² MOLNÁR (2021) 991. o.

a kérelmet benyújtani a vállalkozás nevében annak törvényes képviselőjének vagy meghatalmazottjának kell.⁷³

A Btk. 420. § (5) bekezdésében⁷⁴ szintén egy büntethetőséget megszüntető ok áll fenn. Ha az engedékenységi kérelmet akkor nyújtja be az elkövető – vezető tisztségviselő, felügyelőbizottsági tag, alkalmazott, ezek megbízottja – amikor vizsgálati cselekményt még nem kezdett meg a GVH, ekkor büntethetőséget megszüntető ok állhat fenn.

Úgy vélem, hogy a Btk. büntethetőséget megszüntető oka megfelel annak a kriminálpolitikai indoknak, amelyet a Btk. kommentárja megfogalmazott, azonban nem támaszt olyan szigorú követelményt a mentesüléshez, mint a Tpv. A Tpv. szerint csak az első bejelentő részesülhet a teljes bírság elengedésében, míg a Btk. nem fogalmaz meg létszámkorlátot a mentesülésben részesülhető személyek körében, amely véleményem szerint azért lehet aggályos, mivel a Btk. szélesebb körben teszi lehetővé a teljes mentesülést, mint a Tpv. Szerintem logikusabb lenne és nagyobb visszatartó erőt jelente, ha a büntetőjogi felelősség alól nehezebb lenne mentesülni, mint egy versenyjogi jogsértés alól, vagy legalább ugyan olyan feltételei lennének, de semmiképpen sem könnyebbek.

10.3.2. A büntetés korlátlan enyhítése és a bírság csökkentése

A Btk. 420. § (6) bekezdése⁷⁵ rendelkezi a büntetés korlátlan enyhítéséről, amelynek értelmében, ha az elkövető engedékenységi kérelmet nyújt be a versenyfelügyeleit eljárás közben, akkor az a büntetés korlátlan enyhítését eredményezheti és kivételes esetben akár a büntetés mellőzésére is lehetőséget adhat.⁷⁶ Az eljárás megindulása előtt benyújtott kérelem arra mutat, hogy az elkövető saját elhatározásából jut arra, hogy felfedi a cselekményét ezért részesülhet teljes mentesülésben, míg ha az eljárás közben teszi meg ugyanezt ott nagy valószínűséggel a vizsgálat alatt kiderült információk vagy maga az eljárás megindulása vezetnek arra az elhatározásra, hogy működjön együtt a hatósággal, ezért érthető, hogy ne kaphasson

⁷³ GULA (2022) 107. o.

⁷⁴ Btk. 420. § (5) bekezdés: Nem büntethető az (1)–(3) bekezdésben meghatározott bűncselekmény elkövetője, ha a cselekmény elkövetésekor olyan vállalkozás vezető tisztségviselője, tagja, felügyelő bizottságának tagja, alkalmazottja vagy ezek megbízottja, amely – mielőtt a versenyfelügyeleti ügyekben eljáró hatóság az ügyben vizsgálatot indított volna – a cselekményre kiterjedően a versenykorlátozás tilalmáról szóló törvény szerinti bírság mellőzésére alapot adó kérelmet nyújtott be, és az elkövetés körülményeit feltárja.

⁷⁵ Btk. 420. § (6) bekezdés: A büntetés korlátlanul enyhíthető, különös méltánylást érdemlő esetben mellőzhető azzal szemben, aki a bűncselekmény elkövetésekor olyan vállalkozás vezető tisztségviselője, tagja, felügyelőbizottságának tagja, alkalmazottja vagy ezek megbízottja, amely a versenyfelügyeleti ügyben eljáró hatóságnál a cselekményre kiterjedően a versenykorlátozás tilalmáról szóló törvény szerinti bírság mellőzésére vagy csökkentésére alapot adó kérelmet nyújtott be, és az elkövetés körülményeit feltárja.

⁷⁶ MOLNÁR (2021) 991. o.

ugyanolyan mentesülést, mint az aki az eljárás megindulása előtt bejelentést tett, azonban ha információival segíti a kartell leleplezését logikus, hogy valamilyen enyhítésben részesüljön.

A Tpv. értelmében bírság csökkentésének akkor van helye, ha a bírság mellőzése nem lehetséges, valamint olyan bizonyítékot bocsát a GVH rendelkezésére a vállalkozás, amely jelentős többletértéket reprezentál, mint az addig a hatóságnál rendelkezésre álló bizonyítékok.⁷⁷ Itt azonban van egy bírságcsökkentési rendszer, amely azt a célt szolgálja, hogy minél előbb bejelenti valaki a jogsértést annál nagyobb bírságmérséklésben részesülhet. A bírság csökkentésének mértéke a bírságcsökkentési kérelemnek *„elsőként megfelelő vállalkozás esetén 30–50%-ig, a másodikként megfelelő vállalkozás esetén 20–30%-ig, a harmadikként vagy többedikként megfelelő további vállalkozás esetén 20%-ig terjedhet.”*⁷⁸ Véleményem szerint ez egy igazságos rendszer és arra ösztönzi a vállalkozásokat, hogy minél hamarabb bejelentsék a jogsértést, ha látják, hogy bírság kiszabása fenyegetheti őket.

11. Mentesülés

A kartellek alapvetően hátrányos hatással vannak a piaci versenyre, azonban vannak kivételek, amelyek esetében tárgyuknál fogva pozitív hatást fejthetnek ki, ami indokolja, hogy mentesüljenek – egyedi vagy csoportos mentesítéssel – a tilalom alól.⁷⁹

11.1. Egyedi mentesítés

A versenyjogban bizonyos feltételek fennállása esetén minden kartell esetében lehetőség van mentesülni a tilalom és annak következményei alól. Két pozitív feltétel fennállásának kell megfelelni, azaz, hogy előnyöknek kell származniuk a megállapodásból, valamint ezeknek a méltányos része a megállapodásban nem résztvevő üzletfeleknek kell jutnia.⁸⁰ Ezeken felül pedig, nem lehetséges, hogy a versenytörvényben deklarált két negatív feltétel valamelyike bekövetkezzen, tehát a gazdasági verseny velejáró korlátozása vagy kizárása a gazdaságilag indokolt közös célok eléréséhez szükséges mértéket nem haladhatja meg⁸¹ és nem teszi lehetővé a verseny kizárását az érintett áruk jelentős részével kapcsolatban.⁸²

⁷⁷ Tpv. 78/A. (4) bekezdés

⁷⁸ Tpv. 78/A. (5) bekezdés

⁷⁹ PAPP-NAGY ZSOLT: Kártékony kartellek – Amit a legsúlyosabb versenyjogi jogsértésről tudni érdemes, IN: Jogi Fórum, (2021)

⁸⁰ MISKOLCZI (2024) 230. o.

⁸¹ Tpv. 17. § c) pont

⁸² Tpv. 17. § d) pont

Ahhoz, hogy egy megállapodás egyedi mentesülésben részesüljön annak alapja az, hogy gazdasági előnnyel kell járnia és ezeknek az előnyöknek nagyrészt a fogyasztóknál kell jelentkezniük, illetve a megállapodás következtében a verseny nem szűnhet meg a piacon.⁸³ Azoknak a vállalkozásoknak, akik az egyedi mentességre hivatkoznak, olyan érvelést kell előadniuk, amely nagyrészt tapasztalaton alapuló adatokkal igazolt. Általában ez jelentős költségekkel és nagyfokú bizonyítással jár.⁸⁴

11.2. Csoport mentesítő rendeletek

A fentebb említett csoportos mentesüléseket rendeletek állapítják meg, melyek a kartellek egy pontosan körülhatárolt csoportjára vonatkoznak, amelyek tárgyukra való tekintettel valamilyen pozitív hatással járnak⁸⁵ – a konkretizálását jelenti az egyedi mentesség általános szabályainak.⁸⁶ Ilyen csoportmentességi rendelet van érvényben a technológia-átadási megállapodások egyes csoportjaira,⁸⁷ a gépjármű utópiacra vonatkozó megállapodások egyes csoportjaira,⁸⁸ a vertikális megállapodások egyes csoportjaira,⁸⁹ a kutatási és fejlesztési megállapodások egyes csoportjaira,⁹⁰ valamint a szakosítási megállapodások egyes csoportjaira.⁹¹ Ezek a rendeletek pontos részletszabályokat tartalmaznak, a mentesülés feltételeiről. Érdekes, hogy az Európai Bizottság által alkotott csoportmentesítési rendeletek mindig meghatározott időre szólnak – általában 12-14 évre. Ha lejárt az érvényességi idejük és az általuk szabályozott tárgykörre még mindig úgy tekint a jogalkotó, hogy előnyben részesíti azt, akkor újabb rendeletet alkothat.⁹²

A Btk. nem tartalmaz mentesülést, azonban álláspontom szerint, ez nem probléma, mivel a büntetőjog csak két esetkörben meghatározott – közbeszerzésekben és koncessziós eljárásokban létrejött – kartelleket rendel büntetni, ezért nem lenne logikus a mentesülést alkalmazni ezekben a meglehetősen szűken deklarált bűncselekményekben.⁹³

⁸³ KASZÁS (2010)

⁸⁴ NAGY (2021) [1] 72. o.

⁸⁵ MISKOLCZI-BODNÁR PÉTER: Mentésülés mentesítés nélkül, IN: Hajas Barnabás - Schanda Balázs: Formatori Iuris Publici. Ünnepi kötet Kilényi Géza professzor hetvenedik születésnapjára, Budapest, (2006) 318. o.

⁸⁶ NAGY (2021) [2]

⁸⁷ 86/1999. (VI. 11.) Korm. rendelet

⁸⁸ 204/2011. (X. 7.) Korm. rendelet

⁸⁹ 306/2022. (VIII. 11.) Korm. rendelet

⁹⁰ 456/2023. (X. 5.) Korm. rendelet

⁹¹ 467/2023. (X. 12.) Korm. rendelet

⁹² KÉRYNÉ KASZÁS ÁGNES ROXÁN: Korlátok és lehetőségek, avagy a kartelltilalom büntetőjogi szabályozásának helye a magyar jogrendszerben, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola, Pécs, (2013) 62. o.

⁹³ MISKOLCZI (2024) 230. o.

12. Egyezség

A GVH 2013-tól a versenyfelügyeleti eljárás alá vont személlyel egyezséget köthet, az eljárás gyors lezárása érdekében.⁹⁴ Ezzel szemben a Büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (továbbiakban: Be.) 407. § (1) bekezdése értelmében a büntetőeljárás során egyezséget csak a vádemelésig lehet kötni.⁹⁵ Úgy gondolom, az eljárás gyorsítására való tekintettel az egyezség, egy jól működő jogintézmény, mind a versenyfelügyeleti eljárásban, mind a büntetőeljárásban.

13. Jogesetek

Dolgozatomban 3 jogesetet vizsgáltam meg, amelyeken keresztül véleményem szerint jól szemléltethető, miért is jelentene nagyobb visszatartó erőt a büntetőjog szélesebb körű és szigorúbb szabályozása.

13.1. Műtrágya-kartell

Ez a jogeset nagyon jó példa arra, hogy rajta keresztül bemutassam miért is lenne nagy szükség a kartellekkel szembeni küzdelem során a versenyjog mellett a büntetőjog szélesebb körű szabályozására és miért is jelentene nagyobb fokú elrettentést a szigorúbb szabályozás. A GVH versenyfelügyeleti eljárás keretében 2021. októberében 14,1 milliárd forint összegű bírságot szabott ki a műtrágya-kartellre. Az eljárásban 11 cég volt érintett, amelyből 2 vétlennek minősült. A 9 kartellező vállalkozásból többen elismerték, hogy megsértették a versenyjogot, valamint együttműködtek a versenyhatósággal.⁹⁶ A GVH a Nitrogénművek cégcsoportjának hat érintett vállalkozására 11 milliárd forintot, a Hőgyészi Agrokémiai Kft.-re 1,1 milliárd forintot és a Cargill Magyarország Zrt.-re 2 milliárd forint bírságot szabott ki.⁹⁷ A kartellben résztvevő vállalatok jogsértő módon meghatározták viszonteladóiknak a termékeik árát, amelyen a végső felhasználóknak értékesíthetik azokat, valamint, azt is, hogy termékeiket mely vevőknek értékesíthetik tovább. A cégcsoport, annak érdekében, hogy korlátozza a külföldről történő beszerzést jelentős évi minimum-vásárlásmennyiséget határozott meg, valamint kizárólagosságot írt elő viszonteladói számára. A Nitrogénművek 11 milliárd forintot fizetett be

⁹⁴ MISKOLCZI-BODNÁR PÉTER: A versenykorlátozó magatartások szabályozása 1999 és 2018 között, Egyezség, IN: Glossa Iuridica VI. évfolyam, 1-2. szám. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, (2019) 137. o.

⁹⁵ Be. 407. § (1) bekezdés

⁹⁶ GVH: Műtrágya-kartell, a súlyos kartellezést megerősítette a bíróság, a GVH nem engedi, hogy a Nitrogénművek kibújjon a felelősség alól, (2024)

⁹⁷ Forbes: 11 milliárdra büntették a magyar műtrágyakirályt, (2021)

a központi költségvetés bírság számlájára.⁹⁸ Ezt az összegű bírságot a Nitrogénművek 2021-ben fizette be. 2021-ben az éves átfogó jövedelem kimutatásából jól látható, hogy az átfogó jövedelme ebben az évben -11,229 milliárd forint⁹⁹ volt, azonban 2022-ben ez az összeg 32,957 milliárd forintra¹⁰⁰ növekedett. Ez azt mutatja, hogy ez a bírság, nem volt negatív hatással a vállalat jövedelmére, sőt majdnem négyszeresére növekedett. A versenyfelügyeleti eljárás megindulását megelőző évben 2016-ban¹⁰¹ a Nitrogénműveknek az éves átfogó jövedelme 5,317 milliárd forint¹⁰² volt. A kartellezés következményei miatt a vállalatnak, nagyjából nem maradt versenytársa a műtrágyapiacra, ezért a bevételeit a bírság kifizetése után is növelni tudta. A bírságként kiszabott összegénél egyértelműen figyelembe kell vennünk, hogy a versenyhatóságnak a bírság kiszabásánál van egy maximum határ – ebben az esetben az előző évi nettó árbevétel 10%-a – aminél nagyobb pénzbírságot nem szabhat ki az adott vállalatra.

Úgy gondolom a pénzbírság kiszabásánál a bírság küszöb nem jelent elegendő visszatartó erőt, mivel egy ekkora összegű bírság kiszabása után is sokkal magasabb bevételt ért el a vállalat. Összességében levonható az a következtetés, hogy a bírságként befizetett összeggel együtt is nagy nyereséget realizált a vállalat és megérte számára a kartellezés.

13.2. Közúti-kartell

A GVH 2023. októberében 284,8 millió forintos bírságot szabott ki 17 vállalkozásra, mivel 2012-2014 között az útjelfestéssel és közúti táblázással foglalkozó vállalkozások jelentős része a magyarországi piacot felosztotta egymás között. A versenyhatósági eljárás keretében fény derült arra, hogy a vállalkozások a közbeszerzési pályázatokra beadott ajánlataikat egyeztették, mégpedig az ajánlat árait, a nyertes személyét, valamint az elvégzendő feladatokkal összefüggő kompenzációkat. Ennek tükrében osztották fel egymás között a hazai piacokat, illetve megsértették az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés (továbbiakban: EUMSZ) 101. cikk a) és c) pontjában rögzített kartelltilalmat is, mivel magatartásuk kihatással lehetett a tagállamok közötti kereskedelemre is. A kartell közbeszerzéssel kapcsolatos elemei miatt 4 évig tartó büntetőeljárás volt folyamatban.¹⁰³

⁹⁸ GVH (2024)

⁹⁹ Igazságügyi Minisztérium: Céginformációs és az Elektronikus, Cégeljárásban Közreműködő Szolgálat, Nitrogénművek Vegyipari Zártkörűen Működő Részvénytársaság Átfogó jövedelem kimutatása, (2023) 2. o.

¹⁰⁰ Igazságügyi Minisztérium: Céginformációs és az Elektronikus, Cégeljárásban Közreműködő Szolgálat, Nitrogénművek Vegyipari Zártkörűen Működő Részvénytársaság Átfogó jövedelem kimutatása, (2024) 2. o.

¹⁰¹ VJ-41/2017/1005

¹⁰² Igazságügyi Minisztérium: Céginformációs és az Elektronikus, Cégeljárásban Közreműködő Szolgálat, Nitrogénművek Vegyipari Zártkörűen Működő Részvénytársaság Átfogó jövedelem kimutatása, (2016) 2. o.

¹⁰³ GVH: Az ország egészét érintő közúti kartellt tárt fel a GVH - közel 300 milliós bírság lett a vége, (2023)

A bírósági anonimizált határozatok között megtalálható a B.12466/2016/130 számú büntetőügy, melynek tárgya a Btk. 420.§ (1) bekezdésébe ütköző jogsértés volt. Az ügyben 11 vádlott volt, akiket összesen 24,9 millió forint pénzbüntetésre ítélték. A Btk. lehetővé teszi a letöltendő szabadságvesztés kiszabását ennek a bűncselekménynek az elkövetése esetén, azonban a bíróság ezt nem találta szükségesnek. A közbeszerzési pályázat értéke, amelyre a vádlottak kartellmegállapodást kötöttek 98,1 millió forint értékű volt.¹⁰⁴ Az ítélet ellen fellebbezést nyújtottak be. A bíróság a Bf.6324/2021/20 számú végzésében új eljárás lefolytatására kötelezte az elsőfokú bíróságot.¹⁰⁵ Az új eljárásként született Bf.11741/2021/13 számú ítélet annyiban változtatta meg, az elsőfokú bíróság ítéletét, hogy az elsőrendű vádlott pénzbüntetését 4,5 millió forintról felemelték 6,75 millió forintra, valamint a másodrendű vádlott pénzbüntetését 4,8 millió forintról felemelték 7,2 millió forintra.¹⁰⁶ Ez azt jelenti, hogy ebben az ügyben az összesen kiszabott pénzbüntetés 29,55 millió forintra módosult.

Véleményem szerint, a bíróság által kiszabott pénzbüntetés rendkívül alacsony összegű volt, figyelemmel arra, hogy a pénzbírságra ítélt vezető tisztségviselők olyan vállalatokat vezetnek, amelyek – akár, ha csak ezt az ügyet nézzük – több tízmilliós összegű pályázatokat nyernek el. Ebből következően, nem tartom elképzelhetőnek, hogy ez a pár millió forintos bírság nagy megterhelést jelentett volna a vállalatok vezetőinek. A bíróság a vádlottak büntetlen előéletére és rendezett személyi körülményeikre hivatkozva nem tartotta indokoltnak végrehajtandó szabadságvesztés kiszabását, ugyanakkor elismerte, hogy a pénzbüntetés „*nem alkalmas a büntetési célok megvalósítására, mivel annak visszatartó ereje elenyésző, ezért az káros társadalmi üzenetet közvetít.*”¹⁰⁷ A bíróság ezért a pénzbírság mellett próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztést szabott ki azzal az indokkal, hogy ez már megfelel a büntetés céljának és elvének. Egyetértek a bíróság azon állításával, hogy a kiszabott pénzbüntetésnek nincs nagy visszatartó ereje, azonban szerintem a felfüggesztett szabadságvesztés sem rendelkezik sokkal nagyobb visszatartó erővel. Úgy gondolom, ha egy ilyen ügyben a bíróság letöltendő szabadságvesztést szabna ki – amit a Btk. lehetővé tesz – az a jövőben határozott változást jelentene. Az embereknek, ha a szabadságuk foroghat kockán, sokkal nagyobbra emelkedik az a küszöb, aminél megkockáztatják, hogy profitot szerezzenek, mint amikor az a tét, hogy maximum pénzbírságot kell fizetniük tettük következményeként. Jelenleg Magyarországon még nem volt példa arra, hogy valakit kartellezésért letöltendő

¹⁰⁴ B.12466/2016/130 sz. ítélete

¹⁰⁵ Bf.6324/2021/20 sz. végzése

¹⁰⁶ Bf.11741/2021/13. sz. ítélete

¹⁰⁷ Bf.11741/2021/13. sz. ítélete (15) bekezdés

szabadságvesztésre ítélt volna a bíróság, ezért úgy gondolom, ha ez megtörténne az sokkal nagyobb elrettentő hatást eredményezne, mint a most alkalmazott büntetések.

13.3. Sósószóró-kartell

A GVH 2024. februárjában 399,8 millió forint pénzbírságot szabott ki, Magyarország számottevő útsószóró só forgalmazó vállalkozásaira, akik egyeztetéseket tartottak – többek között az ajánlati árakról és a nyertes személyéről – egymás között, illetve összejátszottak egymással – felosztották egymás között a pályázatokat – nagyrészt a csúszásmentesítő anyagok beszerzésére kiírt közbeszerzési tendereken 2011 és 2014 között. Egyezségi eljárás keretei között hat megbírságolt vállalkozásból négy a jogsértést részletekbe menően elismerte, jogorvoslati jogáról lemondott és vállalta a megfelelési program bevezetését.¹⁰⁸

Az ügyben büntetőeljárás is indult, amely során kiderült, hogy a vádlottak összesen 6 milliárd forint értékű közbeszerzéseken egymás tevékenységéről tudva referenciát biztosítottak egymásnak, pályázati nyomtatványok kitöltésében segítették egymást, valamint, a kartellben résztvevő cégek alvállalkozói megrendeléseket kaptak a későbbi győztestől az együttműködésükért cserébe. A vádlottak – csakúgy, mint a fentebb ismertetett közúti-kartell esetében – pénzbüntetést kaptak, 7 cég 11 képviselője majdnem 25 millió forintot. A végrehajtandó szabadságvesztés kiszabásának mellőzésének indoka – szintén – a vádlottak büntetlen előélete volt.¹⁰⁹ Úgy gondolom, amíg a bíróság a kartellbűncselekmények ügyében nem szab ki letöltendő szabadságvesztést, mint büntetést, valamint a pénzbírság összegét sem emeli meg radikálisan addig ennek a bűncselekménynek nem igazán lesz nagy visszatartó ereje.

14. A nemzetközi kartellszabályozás

Az alábbiakban bemutatott három ország mindegyikében a hatályos Btk. büntetőjogi szankciókat deklarál a kartellekre, melyet sikeresen alkalmazni is tudnak. A statisztikai adatok is azt mutatják, hogy a szigorúbb szabályozásoknak köszönhetően jelentős az elrettentő hatás.

14.1. Ausztrália

Ausztráliában a versenyszabályokat a Competition and Consumer Act (CCA) (2010) deklarálja. A kartellekre vonatkozó rendelkezéseket a törvény IV. részének 1. fejezete tartalmazza.

¹⁰⁸ GVH: „Megcsúsztak” a kartellező sósószóró cégek, 400 milliós bírságot kaptak, (2024)

¹⁰⁹ Infostart: Keményen büntette a bíróság a sósószóró kartell ügy vádlottjait, (2020)

Az Australian Competition and Consumer Commission (továbbiakban: ACCC) vizsgálja meg a kartellmagatartásokat és eldönti, hogy indít-e polgári jogi eljárást. A büntetőeljárás megindítása érdekében az ACCC a súlyos kartell magatartásokat a Commonwealth Director of Public Prosecutions (CDPP) elé utalja, végső soron pedig az Ausztrál Szövetségi Bíróság dönt arról, hogy a vállalatok vagy a magánszemélyek megsértették-e a polgári jogi vagy büntetőjogi kartellekre vonatkozó rendelkezéseket és ha szükséges kiszabja rájuk a megfelelő szankciókat.¹¹⁰

Minden egyes elkövetett kartellbűncselekményért a vállalatok bírságot, polgári jogi jogsértésért pénzbüntetést kapnak. A bírság vagy pénzbüntetés összege megegyezik a versenyellenes magatartásért kiszabott szankciókkal.¹¹¹ A vállalatok bűncselekményt követnek el akkor, ha: 1) egy szerződés vagy megállapodás kartellre vonatkozó rendelkezést tartalmaz, és 2) a társaság a kartellre vonatkozó rendelkezést megvalósítja.¹¹² Ha a bíróság marasztaló ítéletet hoz, akkor pénzbírságot szabhat ki, amelynek összege nem haladhatja meg az 50 millió ausztrál dollárt.¹¹³

Magánszemélyek által elkövetett kartellbűncselekmény esetén 420 ezer ausztrál dollár pénzbüntetés, 10 évig terjedő szabadságvesztés, vagy akár mind a kettő egyszerre is kiszabható. Mindezek mellett az elkövetőket eltilthatják a vállalatirányítástól, valamint közérdekű munka végzésére is kötelezhetőek.¹¹⁴

A büntetőjogi szankciók sikeréhez elengedhetetlen, hogy a jogalanyok ismerjék a jogot, a szankciókat és ezek ismeretében átgondolt és észszerű döntéseket hozzanak. Ausztráliában miután kriminalizálták a kartelleket, végeztek egy felmérést, ami szerint a kisebb piaci szereplők tévesen úgy gondolják, hogy a versenyjog szabályai csak a multinacionális vállalatokra vonatkoznak és a vállalati szintű bírságokra inkább egyfajta adóként tekintenek, mintsem igazi büntetésként.¹¹⁵ Az idő előrehaladtával azonban feltételezhető, hogy Ausztrália kisebb piaci szereplői is megismerik a kartellek büntetőjogi szabályait.

¹¹⁰ CAROLYN ODDIE – ROBERT WALKER: Australia, IN: Neil Campbell: Cartel Regulation, Law Business Research, London, (2019) 13. o.

¹¹¹ Australian Competition and Consumer Commission: Fines and penalties, Cartels, Corporations, (2024)

¹¹² Competition and Consumer Act 45AG (1)

¹¹³ Competition and Consumer Act 45AG (3) a)

¹¹⁴ ODDIE – WALKER (2019) 15. o.

¹¹⁵ TÓTH TIHAMÉR: Konferencia a büntetőjogi szankciók jövőjéről, IN: Versenytükör 2012/1., (2012) 63. o.

14.2. Amerikai Egyesült Államok

Jesse W. Markham professzor a San Francisco-i Egyetem tanára, szerint az amerikai rendszer – hogy a kartelleket büntetőjogi keretek között is üldözik – hatékonyan működik és az amerikai piaci kultúrát átjárja a kartelltilalom tudata. Ezt a kijelentését egy példája jól is szemlélteti: egy esetben az észak-kaliforniai üzemanyagkartell ügyében nyomoztak, amikor is egy vidéki, elavult benzinkútra mentek, amelyet egy nyugdíjas vezetett és megkérdezték tőle, hogy szokott-e a közelben lévő benzinkutasokkal árakról beszélni, amelyre teljesen természetesen azt válaszolta, hogy nem mert az tiltott dolog lenne.¹¹⁶ Ez valóban azt mutatja, hogy az amerikaiak tájékozottak a kartelltilalmakkal kapcsolatban és egyértelműen tudják, hogy a kartell tevékenység egy tiltott dolog, amely mindenkire – a piaci szereplők méretétől függetlenül – kiterjed, ellenben a fentebb említett Ausztráliával, ahol még újnak mondható a kartellek büntetőjogi szabályozása.

A kanadai 1889. évi Combines Act volt a világon az első versenytörvény¹¹⁷, azonban a modern versenyjog alapjai az Amerikai Egyesült Államokban, a Sherman Act-ben jelentek meg,¹¹⁸ amelyet a Kongresszus 1890-ben fogadott el. A Sherman Act a gazdasági szabadság átfogó chartája, melynek célja a szabad és korlátlan verseny megőrzése. 1914-ben további két antitröszt törvényt fogadott el a Kongresszus a Federal Trade Commission-t (továbbiakban: FTC), és a Clayton-Act-et.¹¹⁹

Az FTC-vel a Kongresszus új szövetségi ügynökséget hozott létre, hogy ezáltal figyeljen a tisztességtelen üzleti gyakorlatokra és felhatalmazást adott arra, hogy kivizsgálja és megszüntesse a tisztességtelen versenymódszereket és a megtévesztő magatartási gyakorlatokat.¹²⁰

A Clayton Act az amerikai fogyasztók védelmét segíti elő azáltal, hogy tiltja azokat a fúziókat és felvásárlásokat, amelyek valószínűleg megakadályoznák a piaci versenyt.¹²¹

Néhány módosítással ugyan, de ez a három szövetségi trösztellenes törvény ma is hatályban van az USA-ban. Ezeken a szövetségi törvényeken kívül, a legtöbb állam is

¹¹⁶ TÓTH (2012) 63. o.

¹¹⁷ POLGÁR ISTVÁN BALÁZS: A kartell, IN: Jámor-Tóth-Kolláth & Partners, (2021)

¹¹⁸ CZÉKUS ÁBEL: Az Amerikai Egyesült Államok Trösztellenes szabályozása – A Scherman Act-től a Celler-Kefauver Act-ig, IN: Vezetéstudomány XLV. évf. 2014. 5. szám / ISSN 0133-0179, (2014) 64. o.

¹¹⁹ Federal Trade Commission: The Antitrust Laws (2024)

¹²⁰ George Mason University Antonin Scalia Law School: Antitrust Law (2024)

¹²¹ Uo.

rendelkezik antitröszt törvénnyel, amelyek közül sok a szövetségi trösztellenes törvényeken alapul.¹²² Ezeknek a törvényeknek a betartatását az Igazságügyi Minisztérium (*Department of Justice*) trösztellenes osztálya és az FTC biztosítja,¹²³ valamint az állami antitröszt törvények előírásainak a betartatásáért az állami főügyészek felelnek, illetve lehetőségük van a szövetségi törvények végrehajtására is.¹²⁴

Az kartellügyeket a bíróságok bírálják el. Ha az ügyben tárgyalás tartására kerül sor a vádlott kérheti az esküdszék előtti tárgyalást, azonban a gyakorlat azt mutatja, hogy a kartellezőkkel szembeni vádemelések nagy része – a tárgyalás előtt – megállapodással zárul.¹²⁵

14.2.1. Sherman Act

A Sherman Act jelenti az Egyesült Államok trösztellenes szabályozásának alapját.¹²⁶ A törvény mindössze 7 cikkből áll,¹²⁷ azonban széleskörű esetjog áll mellette. Ez egy büntető törvény, így az ebben deklarált szabályokat megszegők bűncselekményt követnek el.¹²⁸

A trösztellenes törvények több mint száz éve ugyanazt az alapvető célt szolgálják: védeni a versenyt a fogyasztók javára, biztosítani a vállalatok hatékony működését, csökkenteni az árat és fenntartani a minőséget.¹²⁹

A Sherman-Act tiltja a versenykorlátozó megállapodásokat és a monopolizációt.¹³⁰ A Legfelsőbb Bíróság döntésének értelmében a törvény nem tilt minden kereskedelmi korlátozást, csak azokat, amelyek észszerűtlenek. Például bizonyos értelemben két személy közötti partnerség létrehozására irányuló megállapodás korlátozhatja a kereskedelmet, de ha ez nem indokolatlan akkor a trösztellenes törvények értelmében jogszerű lesz. Vannak azonban olyan cselekmények, amelyeket annyira károsnak tartanak a versenyre nézve, hogy szinte mindig jogellenesnek minősülnek. Ide tartoznak az egymás versenytársainak tekintendő személyek és vállalatok közötti olyan megállapodások, amelyek az árörögzítésre, a piacfelosztásra vagy az

¹²² FTC (2024)

¹²³ ROXANEE GUINEY: Antitrust Laws in the U.S. and Their Enforcement (2024)

¹²⁴ STEVEN E BIZAR – JULIA CHAPMAN: United States, IN: Neil Campbell: Cartel Regulation, Law Business Research, London, (2019) 288. o.

¹²⁵ BIZAR – CHAPMAN (2019) 291. o.

¹²⁶ CZÉKUS (2014) 67. o.

¹²⁷ Sherman Act (1890)

¹²⁸ KUI SZILÁRD: Az extraterritoriális joghatóság az Egyesült Államok és az Európai Unió versenyjogában, IN: Debreceni Jogi Műhely, 2005. évi (II. évfolyam) OTDK Különszám, (2005) 2. o.

¹²⁹ FTC (2024)

¹³⁰ TÓTH ANDRÁS: Modern versenyjog születése: Az amerikai Sherman Act, IN: Lapsánszky András: Közigazgatási jog fejezetek szakigazgatásaink köréből II. kötet, Wolters Kluwer kiadó, Budapest, (2016)

ajánlattételi csalásra vonatkoznak. Ezek a cselekmények önmagukban a Sherman Act megsértésének minősülnek.¹³¹

A Sherman Act megszegéséért súlyos szankciókat szabhatnak ki, valamint az Igazságügyi Minisztérium büntetőeljárást indíthat. A büntetőeljárások jellemzően a szándékos és egyértelmű jogsértésekre korlátozódnak, például a versenytársak közötti árörögzítésre vagy az ajánlattételi csalásokra. A törvény a vállalatokra 100 millió dollárig terjedő, a magánszemélyekre 1 millió dollárig terjedő pénzbüntetést, valamint 10 év szabadságvesztést tesz lehetővé kiszabni. A szövetségi törvény értelmében a maximálisan kiszabható bírság annak az összegnek a kétszeresére emelhető, amelyet a jogsértők a jogellenes cselekményből nyertek, vagy a bűncselekmény áldozatai által elvesztett pénz kétszeresére, ha ezen összegek bármelyike meghaladja a 100 millió dollárt.¹³²

Úgy gondolom, hogy ez egy szigorú szankciórendszernek minősül az európai szabályozáshoz képest és ez a szigor sokkal nagyobb elrettentő hatást tud kifejteni, ezáltal kevesebb jogsértést is eredményez, mint a kevésbé erőteljes szabályozás. A gazdaságra legkárosabb kartellek ellen, szerintem indokolt lenne a büntetőjogi fellépés hazánkban is, mivel egy pénzbírságot lehet, hogy ki tud gazdálkodni egy vállalat, azonban, ha a vezetőknek a saját szabadságuk lenne a tét egy-egy ilyen megállapodás megkötésével, akkor sokkal jobban átgondolnák, hogy megkötik-e azt, vagy el sem gondolkodnak rajta, mert a szabadságuk többet ér, egy több milliárdot érő megállapodásnál.

14.2.2. Clayton Act

Míg a Sherman Act tiltja a monopóliumok létrehozását, a Clayton Act az ár diszkriminációt, az értékesítések kizárólagossági követelményeit, valamint azokat a fúziókat és felvásárlásokat tiltja, amelyek jelentősen csökkentik a versenyt, továbbá tiltásként jelenik meg a törvényben, hogy egy személy két olyan vállalat igazgatótanácsában tag legyen, amely vállalatok versenytársai egymásnak.¹³³

14.3. Egyesült Királyság

Az Egyesült Királyságban két fő jogszabály szabályozza a kartelltevékenységet. Egyrészt a Competition Act (1998), másrészt az Enterprise Act (2002) – mind a két törvényt

¹³¹ FTC (2024)

¹³² Uo.

¹³³ GUINEY (2014)

2014-ben módosította a Reform Act. Ezek mellett az 1/2003EK tanácsi rendelet lehetővé teszi, hogy az Egyesült Királyság versenyhatósága és bíróságai alkalmazzák az EUMSZ 101. és 102. cikkét.¹³⁴

A Competition Act-et és az EUMSZ 101. és 102. cikkét a Competition and Markets Authority (továbbiakban: CMA) és bizonyos ágazat szabályozó szervek – például a kommunikációs ügyekért felelős szerv – hajták végre.¹³⁵

14.3.1. Enterprise Act

Az Egyesült Királyságban az Enterprise Act rendelkezik a kartellvétségekről (*Cartel offence*).¹³⁶ A törvénynek köszönhetően 2003-tól a kőkemény kartelleknek büntetőjogi következményei is vannak.¹³⁷ A CMA-nak az Enterprise Act szerinti kartellbűncselekményekkel kapcsolatos nyomozási és büntetőeljárási jogköre megosztott a Serious Fraud Office-al (SFO). A kartellbűncselekmények ügyét csak a magisters' bíróságon, vagy a crown bíróság esküdtszéke előtt lehet tárgyalni.¹³⁸

A magánszemély bűncselekményt követ el, ha megállapodik egy vagy több másik személlyel, hogy megvalósítsa vagy előidézze a következő típusú megállapodásokat. A megállapodásoknak olyanoknak kell lenniük, amelyek, ha a megállapodásban részes felek szándéka szerint működnének az Egyesült Királyságban, akkor 1) közvetlenül vagy közvetve rögzítenék az árat egy termékre vagy szolgáltatásra, amelyet az egyik fél kínál, 2) korlátozná vagy megakadályozná egy termék vagy szolgáltatás nyújtását az egyik félnek, 3) az egyik fél korlátozná vagy megakadályozná egy termék gyártását, 4) felosztaná egymás között a termékek vagy szolgáltatások nyújtását a vevőknek, 5) felosztaná egymás között a termékek vagy szolgáltatások nyújtását, 6) az ajánlattételi csalásnak minősülne.¹³⁹

Az Enterprise Act szerint kartellbűncselekmény esetében 2015. március 12. előtt maximum 5000 font pénzbüntetés, 2015. március 12-én vagy azt követően elkövetett bűncselekmény esetében pedig korlátlan pénzbüntetés is kiszabható. A magistrates' bíróság 6 hónapig terjedő szabadságvesztésre és a törvényben meghatározott maximális pénzbírságra, a

¹³⁴ LISA WRIGHT – ANNALISA TOSDEVIN: United Kingdom, IN: Neil Campbell: Cartel Regulation, Law Business Research, London, (2019) 271. o.

¹³⁵ Uo.

¹³⁶ Enterprise Act: 190. szakasz

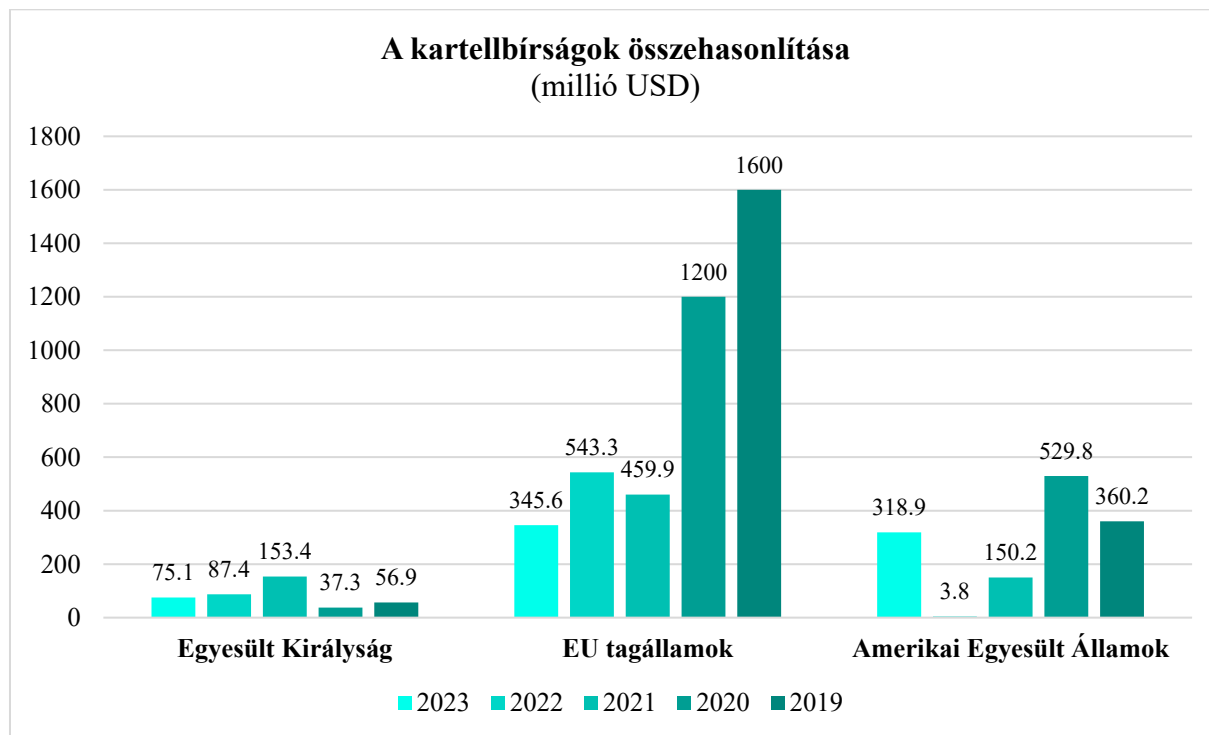
¹³⁷ DÖMÖTÖRFFY BORBÁLA – TÓTH TIHAMÉR: Példák EU tagállamok bírság közleményeire, (2010) 1. o.

¹³⁸ WRIGHT – TOSDEVIN (2019) 271. o.

¹³⁹ Enterprise Act: 188. szakasz

crown bíróság pedig akár 5 évig terjedő szabadságvesztésre és korlátlan pénzbüntetésre is ítélni az elkövetőt.¹⁴⁰

14.4. Statisztikai adatok a kartellekkel szembeni szankciókról

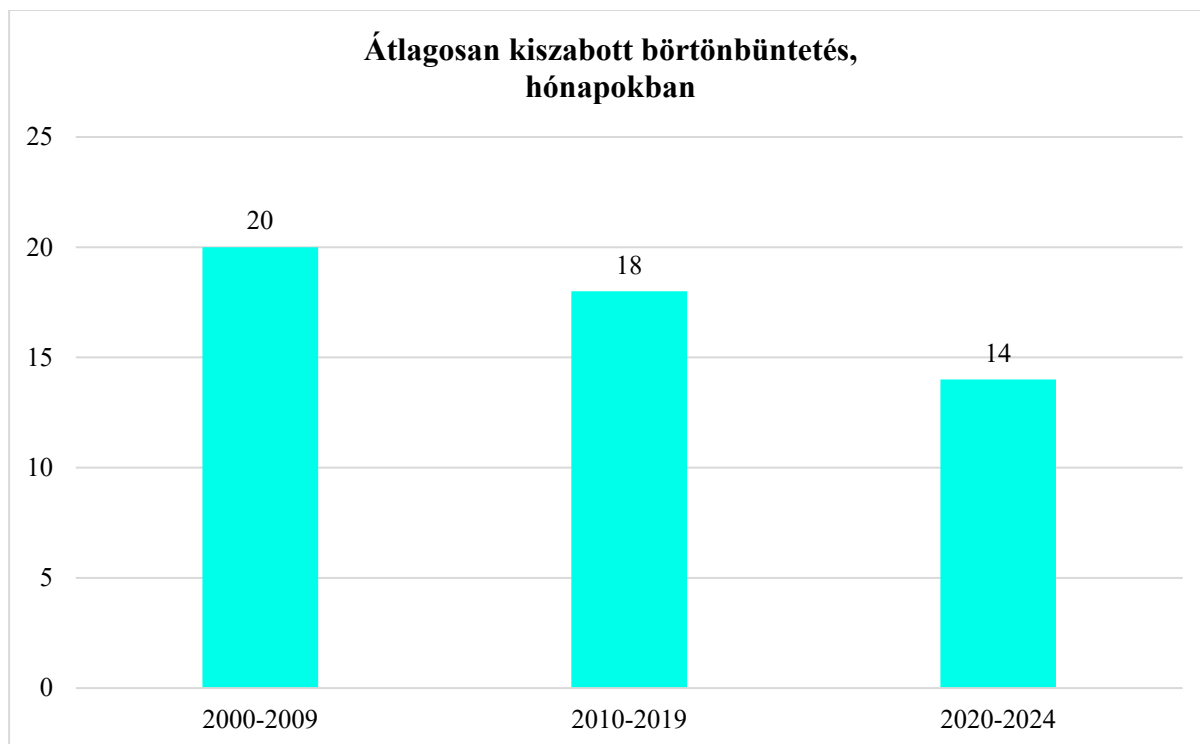

(1. Ábra)¹⁴¹

A 2024-es globális trösztellenes végrehajtási jelentésben található egy összehasonlítás a 2019 és 2023 között kiszabott kartellbírságokról. Ebből az olvasható ki, hogy az USA-ban és az Egyesült Királyságban jóval kevesebb bírságot szabtak ki, mint az Európai Unióban. Ez szerintem a szigorú szabályozásnak köszönhető, mivel az USA-ban és az Egyesült Királyságban szigorúbb kartellszabályozás van érvényben, mint az Európai Unióban, valamint mind a két országban a büntetőjog erőteljesen fellép a kartellekkel szemben. Ez a statisztikai összehasonlítás jól mutatja, hogy a szigorúbb szabályozás mennyivel nagyobb visszatartó erőt jelent, ezért azt gondolom releváns, hogy hazánkban a büntetőjogi jogalkotó fontolóra vegye a kartellek elleni szélesebb körű fellépést.

¹⁴⁰ WRIGHT – TOSDEVIN (2019) 276. o.

¹⁴¹ A&O Shearman: Global antitrust enforcement report, (2024) 6. o.

(2. Ábra)¹⁴²

Ezen a diagrammon az USA-ban elkövetett antitröszt ügyekben kiszabott átlagos börtönbüntetés ideje látható hónapokban meghatározva. Az figyelhető meg, hogy a 2000-es évek elején átlagosan 20 hónap börtönbüntetést szabtak ki az elkövetőkre, addig ez a szám 2010 és 2019 között átlagosan 18 hónapra, míg 2020 és 2024 között átlagosan 14 hónapra csökkent. Ez azt mutatja, hogy a börtönbüntetések kiszabása nagy visszatartó erőt jelent, mivel az évek alatt folyamatos csökkenés mutatkozik a kiszabott letöltendő szabadságvesztések idejében, ami – szerintem – azzal indokolható, hogy az USA antitröszt szabályozása hatékonyan működik és a vállalatok vezetői inkább nem kockáztatják a szabadságukat azért, hogy magasabb jövedelemre tegyenek szert a kartellezés által.

15. De lege ferenda javaslatok

A GVH bírságoló rendszerét egy jól kidolgozott, kiválóan működő rendszernek gondolom, azonban a kartellek elleni fellépés segítése érdekében a büntetőjog szélesebb körű szabályozását elengedhetetlennek tartom.

¹⁴² Antitrust Division U.S. Department of Justice: Criminal Enforcement Trends Charts, (2024)

A büntető ügyekben általános nyomozóhatósággént eljáró szerv gazdasági jogi és versenyjogi ismereteinek a hiánya akadályozza a tényállás kellően részletes és szakszerű feltárását, mivel a bizonyítékok értelmezéséhez és felleléséhez gyakran szükséges közgazdasági és piaci folyamatoknak az elemzése,¹⁴³ amely szakértelem nem áll rendelkezésükre. Ezzel szemben a GVH munkatársai kitűnő szakértelemmel és hozzáértéssel rendelkeznek a gazdasági- és versenyjogi ismeretek terén, ezért megfontolandó lépés lehetne a jogalkotótól, ha ezeknek az összetett és mély gazdasági tudást igénylő bűncselekményeknek a nyomozását a GVH-ra bízna. Ez nem lenne példátlan, hiszen a Nemzeti Adó- és Vámhivatal a Be. 34. § (2) bekezdésében taxatív felsorolt bűncselekményekben, az általánostól eltérőként, mint nyomozóhatóság jár el. Példaként említeném még Kanadát, ahol – hasonlóan a fentebb említett három országgal itt is a kartellezésben résztvevőknek büntetőszankciókkal is szembe kell nézniük – a versenyjogi jogsértések kapcsán büntetőhatósággént a versenyhatóság is eljár.¹⁴⁴

A visszatartó erő erősítése érdekében a GVH precízen kidolgozott szankciórendszere mellett a büntetőjognak – főleg a letöltendő szabadságvesztések kiszabása terén – erőteljesebben meg kell jelennie, oly módon, hogy nemcsak a közbeszerzési és koncessziós eljárásban elkövetett versenykorlátozó megállapodásokat rendeli büntetni, hanem a horizontális kőkemény kartelleket is.

A jogalkotó 2023. szeptember 1-én a sokáig érvényben lévő 10%-os bírságolási küszöböt 13%-ra, majd 2024. augusztus 1-től 15%-ra emelte.¹⁴⁵ A bírságküszöb emelése, azt mutatja, hogy a jogalkotó felismerte, hogy erőteljesebb az elrettentő hatás, ha magasabb összegű pénzbírság kiszabása fenyegeti a versenykorlátozó magatartást tanúsító vállalatokat, azonban úgy gondolom, hogyha a mostani 15%-os küszöböt eltörölné a jogalkotó és a GVH mérlegelési jogkörébe adná, hogy mekkora bírságot szabhat ki az adott jogsértésre, az hatékonyabb eszköz lenne a kartellekkel szemben, mivel egy küszöb nélküli bírságolási rendszer nagyobb visszatartó erőt jelent.

¹⁴³ SINKU PÁL: A kartellbűncselekmények, Gyakorlati problémák, (2017) 266. o.

¹⁴⁴ JUHÁSZ MIKLÓS: Kriminális versenyjog? – gondolatok az emberi jogok és a versenyjog kapcsolatáról, III. Összegző értékelés, IN: Szakcikk Adatbázis, Magyar Jog 2013/9. szám 515-524. o., (2013)

¹⁴⁵ GVH: Emelkedett a GVH által kiszabható bírságösszeg, (2024)

16. Záró gondolatok

Dolgozatomban összehasonlítottam a kartellekre vonatkozó versenyjogi és büntetőjogi szabályokat és az eltéréseket két csoportba soroltam. A különbségek egy részére alapul szolgálhat a büntetőjog ultima ratio jellege. Észleltem azonban olyan eltéréseket is, amelyekre nem találtam magyarázatot. Indokolatlan, hogy a büntetőjog nem lép fel a legsúlyosabb kartellekkel szemben. Erre tekintettel javaslatom a kartellek büntetőjogi szabályozásának a szélesebb körű kiterjesztésére irányult, hogy ezáltal nagyobb visszatartó erőt jelentsen a kartellezőkre nézve. Úgy vélem ez a letöltendő szabadságvesztés kilátásba helyezésével elérhetővé válna. Célszerűnek látnám, ha ezekben az ügyekben a GVH, mint nyomozóhatóság járhatna el a büntetőeljárás során, így a nyomozás és a bizonyítás is sikeresebb lehetne, tekintettel a versenyhatóság szakértelmére. A versenyjogi bírságmaximum eltörlése pedig az elrettentő hatás további erősítését segíthetné.

Forrás- és irodalomjegyzék

- **Bara Zoltán:** A kartellek szerepe a verseny alakulásában (2006-2007), IN: Vezetéstudomány XI. évf. 2009. 5. szám, (2009) <https://unipub.lib.uni-corvinus.hu/2936/1/vt2009n5p02-17.pdf> (Letöltve: 2024.04.17)
- **Barna Orsolya – Gregóczki Etelka – Kovács László – Kugler Tibor – Puskás Sándor:** Közbeszerzési jogsértések elkerülése, Dialóg Campus kiadó, Budapest, (2018) https://antk.uni-nke.hu/document/akk-copy-uni-nke-hu/627_Közbeszerzesi%20jogsertesek%20elkerulese.pdf (Letöltve: 2024.04.22.)
- **Barta Judit:** A versenykorlátozó megállapodások a vállalkozások vezetőinek szemszögéből, IN: Miskolci Jogi Szemle 17. évfolyam (2022) 5. szám (3. különszám), (2022), https://real.mtak.hu/173727/1/10_bartajudit_tordeltDOI.pdf (Letöltve: 2024.11.16.)
- **Boros Anita:** A közbeszerzések fogalma és joga, A közbeszerzés fogalma, IN: Boros Anita – Juhász Péter – Lantos Ottó – Tátrai Tünde: A közbeszerzés alapjai 3. kiadás, Wolters Kluwer kiadó, Budapest, (2013) https://mersz.hu/dokumentum/YOV1470_6 (Letöltve: 2024.04.22.)
- **Czékus Ábel:** Az Amerikai Egyesült Államok Trösztellenes szabályozása – A Scherman Act-től a Celler-Kefauver Act-ig, IN: Vezetéstudomány XLV. évf. 2014. 5. szám / ISSN 0133-0179, (2014) <https://unipub.lib.uni-corvinus.hu/6610/1/1014267VEZTUD20140507.pdf> (Letöltve: 2024.04.22.)
- **Csépai Balázs – Újvári Ákos:** A versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési és koncessziós eljárásban való büntethetőségének kérdésköre, IN: Jogtudományi Közlöny, 2006/6. szám, (2006) <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/6511926> (Letöltve: 2024.11.19.)
- **Dömötörffy Borbála – Tóth Tihamér:** Példák EU tagállamok bírság közleményeire, (2010) https://gyh.hu/data/cms1000789/62_2010_PPKE_versenyluigy.%20birsag_T8.pdf (Letöltve: 2024.11.10.)
- **Európai Bizottság:** Bizottsági közlemény az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. cikkének (1) bekezdésében említett állami támogatás fogalmáról, A verseny torzulása, (2016) [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016XC0719\(05\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016XC0719(05)) (Letöltve: 2024.11.13.)

- **Európai Bizottság:** Koncessziók, a koncesszió meghatározása, (2016) <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/15428/attachments/1/translations/hu/renditions/pdf> (Letöltve: 2024.04.22.)
- **Forbes:** 11 milliárdra büntették a magyar műtrágyakirályt, (2021) <https://forbes.hu/uzlet/bige-laszlo-nitrogenmuvek-gvh-buntetes/> (Letöltve: 2024.11.07.)
- **Gula József:** A fogyasztók érdekeit és a gazdasági verseny tisztaságát sértő bűncselekmények – Versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési és koncessziós eljárásban, IN: Görgényi Ilona – Gula József – Horváth Tibor – Jacsó Judit – Lévay Miklós – Sántha Ferenc – Váradi Erika: Magyar büntetőjog – különös rész, Wolters Kluwer kiadó, Budapest, (2016) https://mersz.hu/dokumentum/wk79mbkr_290/ (Letöltve: 2024.11.19.)
- **Gula József:** A „kartellbűncselekmény” Magyarországon, IN: Miskolci Jogi Szemle 17. évfolyam (2022) 5. szám (3. különszám), (2022) https://real.mtak.hu/173728/1/11_gulajozsef_tordeltDOI.pdf (Letöltve: 2024.11.16.)
- **GVH:** Gyakran feltett kérdések az informátori díjjal kapcsolatban, (2010) https://www.gvh.hu/preview/fogyasztoknak/informatori_dij/6429_hu_gyakran_feltett_kerdesek_az_informatori_dijjal_kapcsolatban (Letöltve: 2024.11.16.)
- **GVH:** A közbeszerzési kartellek versenyjogi és büntetőjogi megítélése – a GVH és a PPKE közös konferenciája, (2015) https://www.gvh.hu/pfile/file?path=/sajtoszoba/sajtokozlemenye/sajtokozlemenye/2015_os_sajtokozlemenye/sk_2015_04_21kartell_konferencia&inline=true (Letöltve: 2024.04.19.)
- **GVH:** Az ország egészét érintő közúti kartellt tárt fel a GVH – közel 300 milliós bírság lett a vége, (2023) <https://www.gvh.hu/sajtoszoba/sajtokozlemenye/2023-as-sajtokozlemenye/az-orszag-egesz-et-erinto-kozuti-kartellt-tart-fel-a-gvh---kozel-300-millios-birsag-lett-a-vege-> (Letöltve: 2024.11.07.)
- **GVH:** „Megcsúsztak” a kartellező sószóró cégek, 400 milliós bírságot kaptak, (2024) <https://www.gvh.hu/sajtoszoba/sajtokozlemenye/2024-es-sajtokozlemenye/megcsusztak-a-kartellezo-soszoro-cegek-400-millios-birsagot-kaptak-> (Letöltve: 2024.11.08)
- **GVH:** Műtrágya-kartell, a súlyos kartellezést megerősítette a bíróság, a GVH nem engedi, hogy a Nitrogénművek kibújjon a felelősség alól, (2024)

<https://www.gvh.hu/sajtoszoba/sajtokozlemenyek/2024-es-sajtokozlemenyek/mutragya-kartell-a-sulyos-kartellezest-megerositette-a-birosag-a-gvh-nem-engedi-hogy-a-nitrogenmuvek-kibujjon-a-felelosseg-alol> (Letöltve: 2024.11.06.)

- **GVH:** Emelkedett a GVH által kiszabható bírságösszeg, (2024) <https://www.gvh.hu/sajtoszoba/sajtokozlemenyek/2024-es-sajtokozlemenyek/emelkedett-a-gvh-altal-kiszabhato-birsagosszeg> (Letöltve: 2024.11.10.)
- **GVH munkatársai:** A versenykorlátozó megállapodások tilalma, Gazdasági Versenyhivatal Versenykultúra Központja, Budapest, (2007) https://www.gvh.hu/data/cms1001305/GVH_vkk_kiadvanyok_kartell_m.pdf (Letöltve: 2024.04.17.)
- **Igazságügyi Minisztérium:** Céginformációs és az Elektronikus, Cégeljárásban Közreműködő Szolgálat, Nitrogénművek Vegyipari Zártkörűen Működő Részvénytársaság Átfogó jövedelem kimutatása, (2016) https://e-beszamolo.im.gov.hu/oldal/kereses_megijelenites?b=hS6AXvI1%2bZuZyjDSniy7uQ%3d%3d&so=1&o=4q9AVYY8cKLmths1UjwqPg%3d%3d (Letöltve: 2024.11.06.)
- **Igazságügyi Minisztérium:** Céginformációs és az Elektronikus, Cégeljárásban Közreműködő Szolgálat, Nitrogénművek Vegyipari Zártkörűen Működő Részvénytársaság Átfogó jövedelem kimutatása, (2023) https://e-beszamolo.im.gov.hu/oldal/kereses_megijelenites?b=SOoiiRz%2fTNUUFIDPc9gWaw%3d%3d&so=1&o=oUM6YvnwF0F7RcNSMspYTA%3d%3d (Letöltve: 2024.11.06.)
- **Igazságügyi Minisztérium:** Céginformációs és az Elektronikus, Cégeljárásban Közreműködő Szolgálat, Nitrogénművek Vegyipari Zártkörűen Működő Részvénytársaság Átfogó jövedelem kimutatása, (2024) https://e-beszamolo.im.gov.hu/oldal/kereses_megijelenites?b=1D1ad7tEWbkTNvyclBA4nw%3d%3d&so=1&o=oUM6YvnwF0F7RcNSMspYTA%3d%3d (Letöltve: 2024.11.06.)
- **Infostart:** Keményen büntette a bíróság a sószóró kartell ügy vádlottjait, (2020) <https://infostart.hu/bunugyek/2020/09/22/kemenyen-buntette-a-irosag-a-soszoro-kartell-ugy-vadlottjait#> (Letöltve: 2024.11.20.)
- **Juhász Miklós:** Kriminális versenyjog? – gondolatok az emberi jogok és a versenyjog kapcsolatáról, III. Összegző értékelés, IN: Szakcikk Adatbázis, Magyar Jog 2013/9.

szám 515-524. o., (2013) <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/7606959> (Letöltve: 2024.11.15.)

- **Karsai Krisztina:** Fogyasztóvédelem és büntetőjog HVG-ORAC kiadó, Budapest, (2011) <https://jogkodex.hu/doc/4400623> (Letöltve: 2024.09.29.)
- **Kaszás Ágnes Roxán:** Össztűz alatt, avagy a kartelltilalom hazai és uniós vetületeinek együttes hatása, (2010) <http://jesz.ajk.elte.hu/kaszas41.html> (Letöltve: 2024.11.16.)
- **Kéryné Kaszás Ágnes Roxán:** Korlátok és lehetőségek, avagy a kartelltilalom büntetőjogi szabályozásának helye a magyar jogrendszerben, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola, Pécs, (2013) <https://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/kaszas-agnes-roxan/kaszas-agnes-roxan-muhelyvita-ertekezes.pdf> (Letöltve: 2024.11.16.)
- **Kui Szilárd:** Az extraterritoriális joghatóság az Egyesült Államok és az Európai Unió versenyjogában, IN: Debreceni Jogi Műhely, 2005. évi (II. évfolyam) OTDK Különszám, (2005) <https://ojs.lib.unideb.hu/DJM/article/view/6566/6154> (Letöltve: 2024.04.22.)
- **Legfőbb Ügyészség:** Tájékoztató a bűnüldözés 2017. évi adatairól, A regisztrált bűncselekmények száma egyes kiemelt Btk. fejezetek szerint, 2013–2017, (2017) https://ugyeszseg.hu/pdf/statisztika/Tajekoztato_a_2017_evi_bunozesrol.pdf (Letöltve: 2024.09.27.)
- **Legfőbb Ügyészség:** Tájékoztató a bűnüldözés 2022. évi adatairól, A regisztrált bűncselekmények száma egyes kiemelt Btk. fejezetek szerint, 2018–2022, (2022) <https://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/2023/11/tajekoztato-a-bunozes-2022.-evi-adatairol.pdf> (Letöltve: 2024.09.27.)
- **Márk Lili:** Az engedékenységi politika hatásai és alkalmazása, (2017) https://kti.krtk.hu/wp-content/uploads/2018/03/Vesz2017_07_MarkL.pdf (Letöltve: 2024.11.09.)
- **Miskolczi-Bodnár Péter:** Mentésülés mentesítés nélkül, IN: Hajas Barnabás - Schanda Balázs: Formatori Iuris Publici. Ünnepi kötet Kilényi Géza professzor hetvenedik születésnapjára, Budapest, (2006) <https://www.szaktars.hu/szentistvantarsulat/view/hajas-barnabas-schanda-balazs-formatori-iuris-publici-unnepi-kotet-kilenyi-geza-professzor-hetvenedik-szuletesnapjara-2006/?pg=318&layout=s> (Letöltve: 2024.11.09.)

- **Miskolczi-Bodnár Péter:** A versenykorlátozó magatartások szabályozása 1999 és 2018 között, Egyezség, IN: Glossa Iuridica VI. évfolyam, 1-2. szám. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, (2019) https://ajk.kre.hu/images/doc2021/glossa/2019VI12/miskolczi_bodnar_peter_a_versenykorlatozo_magatartasok_szabalyozasa_1990_es_2018_kozott.pdf (Letöltve: 2024.11.15.)
- **Miskolczi-Bodnár Péter:** A versenykorlátozó megállapodás, a kartell versenyjogi tilalma és a „versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési eljárásban” elnevezésű bűncselekmény, IN: Miskolci Jogi Szemle 14. évfolyam 2. különszám 2. kötet, (2019) https://www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/6590/18_miskolczibodnarpeter_tordelt.pdf (Letöltve: 2024.04.19.)
- **Miskolczi-Bodnár Péter:** Versenyjogi szempontú észrevételek a közbeszerzési és koncessziós eljárásban tanúsított versenyt korlátozó megállapodás büntetőjogi szabályozásához, IN: Czine Ágnes (szerk.) [60 Studia in honorem Andrea Domokos](#) Budapest, Magyarország: Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar (2024) 394 p. pp. 219-232., 14 p. Tudományos, (2024) (Letöltve: 2024.11.12.)
- **Molnár Erzsébet:** A kartellmagatartások büntetőjogi szankcionálásának kriminálpolitikai vizsgálata, IN: Versenytükör 2019/1, (2019) http://publicatio.bibl.u-szeged.hu/20876/1/Kartelltanulmany_ME.pdf (Letöltve: 2024.04.19.)
- **Molnár Gábor:** Versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési és koncessziós eljárásban, IN: Szerkesztő: Kónya István – Magyar Büntetőjog Kommentár a gyakorlat számára, negyedik kiadás, Orac kiadó, Budapest, XLII. fejezet, (2024) <https://jogkodex.hu/doc/7261216?ts=2024-03-01&r=20930#js20930> (Letöltve: 2024.04.16.)
- **Molnár Gábor Miklós:** Versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési és koncessziós eljárásban, IN: Belovics Ervin – Büntetőjog II. Különös rész, nyolcadik kiadás, Orac kiadó, Budapest, (2021)
- **Nagy Csongor István [1]:** A kartelljog dogmatikai rendszere, Szeged, (2021) https://jog.tk.hu/uploads/files/NagyCsongorIstvan_Kartelljog.pdf (Letöltve: 2024.04.16.)
- **Nagy Csongor István [2]:** Versenyjogi kézikönyv – A kartelljog anyagi jogi szabályai: az általános kartelltilalom és a mentesség, Orac kiadó, Budapest, (2021) <https://jogkodex.hu/doc/4932845> (Letöltve: 2024.11.15.)

- **Papp-Nagy Zsolt:** Kártékony kartellek – Amit a legsúlyosabb versenyjogi jogsértésről tudni érdemes, IN: Jogi Fórum, (2021) <https://www.jogiforum.hu/cikk/2021/05/27/kartekony-kartellek-amit-a-legsulyosabb-versenyjogi-jogsertesrol-tudni-erdemes/> (Letöltve: 2024.11.17.)
- **Páhi Barbara:** A büntetőjog alapelveinek alkalmazása a versenyjogi eljárásokban, különös tekintettel a törvényesség elvére, IN: Bragyova András: Miskolci Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola Kiadványsorozata, Bíbor kiadó, Miskolc, (2019) <https://jogikar.unimiskolc.hu/files/6952/doktori%20akta%2018%20végleges.pdf> (Letöltve: 2024.04.17.)
- **Péli-Bencze Márk:** Együttműködés a Gazdasági Versenyhivatallal 1. – Az engedékenységi politika, IN: Jogászvilág, (2023) <https://jogaszvilag.hu/szakma/egyuttmukodes-a-gazdasagi-versenyhivatallal-1-az-engedekenységi-politika/> (Letöltve: 2024.11.09.)
- **Polgár István Balázs:** A kartell, IN: Jámbor-Tóth-Kolláth & Partners, (2021) <https://www.jtkpartners.hu/blog/a-kartell/66627/> (Letöltve: 2024.09.28.)
- **Sinku Pál:** A kartellbűncselekmények, Gyakorlati problémák, (2017) https://jog.tk.hu/uploads/files/18_SinkuP.pdf (Letöltve: 2024.11.10.)
- **Szalay Gyula:** A versenyjog alapjai, IN: Horváth Gergely – Szalay Gyula – Szalay László – Szegedi András: Az üzleti jog alapjai, (2006) <https://doksi.net/hu/get.php?lid=22073> (Letöltve: 2024.09.27.)
- **Tóth András:** Modern versenyjog születése: Az amerikai Sherman Act, IN: Lapsánszky András: Közigazgatási jog fejezetek szakigazgatásaink köréből II. kötet, Wolters Kluwer kiadó, Budapest, (2016) https://mersz.hu/hivatkozas/wk51_26/#wk51_26 (Letöltve: 2024.04.30.)
- **Tóth András:** Büntetőjogi versenyjog, IN: Czine Ágnes (szerk.) [60 Studia in honorem Andrea Domokos](#) Budapest, Magyarország: Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar (2024) 394 p. pp. 369-381., 13 p. Tudományos, (2024) (Letöltve: 2024.11.15.)
- **Tóth Tihamér:** Konferencia a büntetőjogi szankciók jövőjéről, IN: Versenytükrök 2012/1., (2012) https://www.gvh.hu/pfile/file?path=/gvh/kiadvanyok/versenytukor/lapszamok/gvh_kiadvanyok_versenytukor_lapszamok_1201_120730.pdf&inline=true (Letöltve: 2024.04.22.)

- **Tóth Tihamér:** Az Európai Unió versenyjoga, Versenykorlátozó megállapodások: az EUMSZ 101. cikke, A 101. cikk alá eső versenykorlátozás-típusok, Kartellek, Általános jellemzők, Wolters Kluwer kiadó, Budapest, (2016) https://mersz.hu/dokumentum/wk39_72/#wk39_69 (Letöltve: 2024.11.16.)

Idegennyelvű források

- **Australian Competition and Consumer Commission:** Fines and penalties, Cartels, Corporations, (2024) <https://www.accc.gov.au/business/compliance-and-enforcement/fines-and-penalties#anti-competitive> (Letöltve: 2024.11.14.)
- **A&O Shearman:** Global antitrust enforcement report, (2024) <https://www.aoshearman.com/en/insights/global-antitrust-enforcement-report/cartel-enforcement-tops-the-antitrust-agenda> (Letöltve: 2024.11.10.)
- **Carolyn Oddie – Robert Walker:** Australia, IN: Neil Campbell: Cartel Regulation, Law Business Research, London, (2019) <https://mcmillan.ca/wp-content/uploads/2020/08/Cartel-Regulation-2020.pdf> (Letöltve: 2024.11.12.)
- **Federal Trade Commission:** The Antitrust Laws, (2024) <https://www.ftc.gov/advice-guidance/competition-guidance/guide-antitrust-laws/antitrust-laws> (Letöltve: 2024.04.22.)
- **George Mason University Antonin Scalia Law School:** Antitrust Law, (2024) <https://libguides.law.gmu.edu/antitrust-law> (Letöltve: 2024.09.29.)
- **Lisa Wright – Annalisa Tosdevin:** United Kingdom, IN: Neil Campbell: Cartel Regulation, Law Business Research, London, (2019) <https://mcmillan.ca/wp-content/uploads/2020/08/Cartel-Regulation-2020.pdf> (Letöltve: 2024.11.12.)
- **Steven E Bizar – Julia Chapman:** United States, IN: Neil Campbell: Cartel Regulation, Law Business Research, London, (2019) <https://mcmillan.ca/wp-content/uploads/2020/08/Cartel-Regulation-2020.pdf> (Letöltve: 2024.11.12.)
- **Roxanee Guiney:** Antitrust Laws in the U.S. and Their Enforcement, (2024) https://www.pitchlabs.org/library/legal/regulations/what-is-antitrust-law-usa?campaignid=19950232516&adgroupid=149300526873&creative=655312097035&matchtype=&device=c&keyword=&gad_source=1&gclid=CjwKCAjw9eO3BhBNEiwAoc0-jaEyuJaTb6duyZZG4mcL0gWC1irMYyspGobuWN103yVaxI-h0rEYBoCO5gQAvD_BwE (Letöltve: 2024.09.29.)

Felhasznált jogszabályok és határozatok

- 1996. évi LVII. törvény a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról (Tpv.)
- 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (Btk.)
- 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.)
- 2017. évi XC. törvény a Büntetőeljárásról (Be.)
- 30/1992. (V. 26.) AB határozat
- 86/1999. (VI. 11.) Korm. rendelet
- 204/2011. (X. 7.) Korm. rendelet
- 306/2022. (VIII. 11.) Korm. rendelet
- 456/2023. (X. 5.) Korm. rendelet
- 467/2023. (X. 12.) Korm. rendelet
- B.12466/2016/130 sz. ítélet
- Bf.6324/2021/20 számú végzés
- Bf.11741/2021/13 számú ítélet
- Kfv.38108/2016/26. sz. ítélet
- T/6958. sz. törvényjavaslat a Büntető Törvénykönyvről, XLII. Fejezet: A fogyasztók érdekeit és a gazdasági verseny tisztaságát sértő bűncselekmények, 419. §
- VJ-41/2017/1005

Felhasznált idegen nyelvű jogszabályok

- **Competition and Consumer Act:** 45AG (2010)
<https://www.legislation.gov.au/C2004A00109/latest/text> (Letöltve: 2024.11.14.)
- **Enterprise Act:** Section 190, (2002)
<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/40/section/190> (Letöltve: 2024.11.10.)
- **Sherman Act** (1890) <https://www.govinfo.gov/content/pkg/COMPS-3055/pdf/COMPS-3055.pdf> (Letöltve: 2024.04.24.)

Ábrajegyzék

- **1. Ábra: A&O Shearman:** Global antitrust enforcement report, (2024)
<https://www.aoshearman.com/en/insights/global-antitrust-enforcement-report/cartel-enforcement-tops-the-antitrust-agenda> (Letöltve: 2024.11.10.)

- **2. Ábra: Antitrust Division U.S. Department of Justice: Criminal Enforcement Trends Charts, (2024)** <https://www.justice.gov/atr/criminal-enforcement-fine-and-jail-charts> (Letöltve: 2024.11.14.)